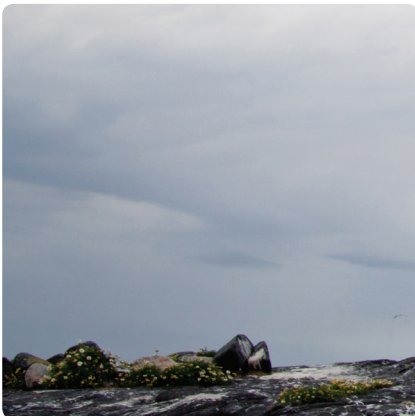
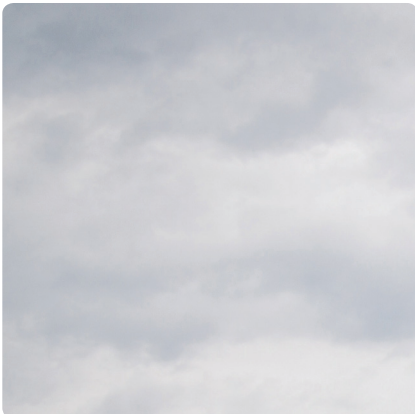

Miljöledning i staten 2015

En redovisning

RAPPORT 6711 • APRIL 2016

Miljöledning i staten 2015

En redovisning

NATURVÅRDSVERKET

Beställningar

Ordertel: 08-505 933 40

Orderfax: 08-505 933 99

E-post: natur@cm.se

Postadress: CM Gruppen AB, Box 110 93, 161 11 Bromma

Internet: www.naturvardsverket.se/publikationer

Naturvårdsverket

Tel: 010-698 10 00 Fax: 010-698 10 99

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

ISBN 978-91-620-6711-3

ISSN 0282-7298

© Naturvårdsverket 2016

Tryck: CM Gruppen AB, Bromma 2016

Omslagsbild: Olof Johannesson, Sjöfartsverket

Förord

De statliga myndigheterna har ett ansvar för att bidra till att generationsmålet och de nationella miljö kvalitetsmålen uppnås. Det gäller också för FN:s nya hållbarhetsmål¹. Att arbeta mot dessa mål ställer krav på ett systematiskt och långsiktigt miljöarbete hos myndigheterna. För att kunna bidra till att nå dessa mål har de statliga myndigheterna en skyldighet att införa och utveckla ett miljöledningssystem enligt förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter². Syftet med miljöledningssystemet är att säkerställa att miljöarbetet integreras inom ramen för myndighetens verksamhet så att miljöfrågorna beaktas vid genomförandet av myndighetens uppdrag.

En förutsättning för att miljöledningsarbetet ska bli framgångsrikt är att det finns ett engagemang från myndighetens högsta ledning. Ledningen ska bland annat anta en miljöpolicy och upprätta interna miljömål och vidta åtgärder för att nå målen. Ledningen ansvarar också för att miljöutredningar genomförs, miljökrav ställs på leverantörer, att personalen utbildas och att interna miljörevisioner genomförs för att följa upp och utvärdera effekterna av miljöarbetet.

Uppföljningen av förordning (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader³ är fr.o.m. 6 juli 2015 integrerad i bilagan till miljöledningsförordningen och redovisas i denna rapport.

De myndigheter som omfattas av miljöledningsförordningen ska varje år redovisa resultatet från sitt systematiska miljöledningsarbete till Naturvårdsverket. Av förordningen framgår att Naturvårdsverket ska lämna en sammanfattning av myndigheternas årliga redovisningar till regeringen senast den 15 april varje år.

I redovisningen beskrivs förbättringsområden som regeringen kan utgå ifrån för att stärka myndigheternas arbete med att nå de miljöpolitiska målen.

Denna rapport utgör Naturvårdsverkets redovisning av uppdraget och är en sammanfattning av 2015 års miljöledningsarbete i staten. För verksamhetsåret 2015 har samtliga 186 myndigheter redovisat sitt miljöledningsarbete till Naturvårdsverket.

Stockholm i april 2016

Björn Risinger, generaldirektör

---

¹ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/>

² Benämns miljöledningsförordningen i rapporten.

³ Benämns förordningen om energieffektiva inköp i rapporten.

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	5
1. Miljöledningssystem	7
EMAS, ISO14001 eller annat tredjepartsgranskat miljöledningssystem	8
Rapporterande myndigheter	10
Redovisning av myndigheternas systematiska miljöledningsarbete	10
Redovisning av myndigheternas åtgärder för att nå sina interna miljömål	15
2. Statistik från myndigheternas direkta miljöpåverkan	27
3. Miljökrav i upphandling	38
4. Förslag till förbättringar	41
5. Ranking - en jämförelse mellan myndigheternas miljöledningsarbete	43
BILAGA 1	47
Förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter	
BILAGA 2	56
Bilaga till förordning 2009:907	
BILAGA 3	59
Kriterier och poängskala för bedömning av myndigheternas miljöledningsredovisningar	
BILAGA 4	60
Ranking av myndigheterna - sorterade efter poänggrupp	
BILAGA 5	65
Ranking av myndigheterna - sorterade per departement	

Sammanfattning

För verksamhetsåret 2015 har samtliga 186 myndigheter som omfattas av miljöledningsförordningen redovisat till Naturvårdsverket. I årets redovisning har vi valt att lyfta fram hur myndigheter på ett systematiskt sätt har integrerat miljöledningsarbetet i verksamheten och deras åtgärdsinriktade arbete för att bidra till att de miljöpolitiska målen uppnås. Myndigheternas inrapporterade uppgifter redovisas också för första gången per departement.

I år har vi särskilt granskat redovisningen av vilka åtgärder myndigheterna har vidtagit för att ge de anställda den kunskap de behöver för att ta miljöhänsyn i arbetet. De flesta myndigheterna har information om miljöledning på sitt intranät och även som en del i introduktionsutbildningen av nyanställda. Olika åtgärder för att höja ledningen och medarbetarnas kompetens på miljöområdet är vanliga.

Naturvårdsverket har i år utvecklat rankingsystemet och den poängbedömning som görs av myndigheternas miljöledningsredovisningar. Rankingsystemet bygger som tidigare på de krav som ställs i förordningen avseende ett systematiskt miljöledningssystem. Arton myndigheter delar högsta placeringen i årets ranking.

Myndigheternas placering i rankingen visar tydligt att de myndigheter som är registrerade enligt EMAS eller certifierade enligt ISO 14001 eller annat tredjepartsgranskat system har erhållit höga totalpoäng vilket tyder på ett mer systematiskt miljöarbete än de myndigheter som inte har ett tredjepartsgranskat system. Under 2015 har 40 myndigheter redovisat att deras verksamhet helt eller delvis är miljöcertifierade enligt ett tredjepartsgranskat system.

Högsta medelvärdet erhåller myndigheter tillhörande Miljö- och energidepartementet och Näringsdepartementet. Andelen myndigheter med höga poängvärden för samtliga kriterier (mål, åtgärder och måluppfyllelse) är högst inom Miljö- och energidepartementet.

Under 2015 har 52 myndigheter uppdaterat sina miljöutredningar vilket motsvarar 28 % av alla rapporterande myndigheter. 34 myndigheter har uppdaterat sin miljöutredning 2010 eller tidigare. Enligt miljöledningsförordningen får 38 myndigheter ha ett förenklat miljöledningssystem d.v.s. det är tillräckligt att miljöledningssystemet avser verksamhetens direkta miljöpåverkan. Omkring tio av dessa myndigheter har ändå redovisat mål för indirekta miljöpåverkan och för upphandling.

Av de 187 myndigheterna som har redovisat till Naturvårdsverket är det endast tre myndigheter som redovisat att högsta ledningen inte har antagit en miljöpolicy för sin verksamhet. Av de myndigheter som rapporterar enligt miljöledningsförordningen är 24 stycken även miljömålsmyndigheter. En tredjedel av dem har uttryckt i miljöpolicyn att de verkar för att bidra till att nå generationsmålet och de nationella miljökvalitetsmålen.

Bland de myndigheter som i stor utsträckning har miljö i sitt uppdrag genomförs åtgärder på miljöområdet i samverkan med andra aktörer. Det sker genom

- rådgivning och dialog,
- bidragshantering,
- genomförande av övervaknings- respektive åtgärdsprogram,
- tillsyns- och tillståndsverksamhet,
- föreskriftsarbete och åtgärder inom områdesskydd.

Universitet och högskolor och anger i sina redovisningar att åtgärder vidtas bl.a. inom utbildning och forskning, samverkan med olika intressenter och publicering av rapporter och vetenskapliga artiklar. Museerna beaktar miljöfrågorna i utställningar och genom ett ökat utbud av hållbara produkter i museibutikerna.

Det som sticker ut i redovisningen för 2015 är att flera myndigheter tar ett nytt helhetsgrepp kring s.k. *Gröna kontor* och förbättrad sin kemikaliehantering.

Totala utsläppen av koldioxid från resor och transporter har minskat under 2015 jämfört med 2014 med knappt 23 000 ton. Samtliga trafikslag, utom buss, visar en viss minskning. Maskiner och längre flygresor är de största posterna följt av bilresor. De myndigheter som tillhör Näringsdepartementet står för de största totala utsläppen av koldioxid 2015, drygt 180 000 ton koldioxid. I Näringsdepartementet ingår flera myndigheter som i sin kärnverksamhet använder maskiner och andra fordon med stora utsläpp.

Myndigheternas sammanlagda redovisade energianvändning från verksamhetsel, fastighetsel, värme och kyla är ca 2,7 TWh, vilket är en minskning med ungefär 217 GWh sedan år 2014. Av de 97 myndigheter som svarade på frågan om de har en strategi för sitt energiarbete svarade 41 % att de har det, vilket är en ökning med 4 % från förra året. Totalt anger 99 myndigheter att de minskat sin energianvändning genom samarbete med sina fastighetsägare. Av myndigheterna redovisar 113 stycken att de helt eller delvis ställer krav på produktionsspecificerad förnybar el, men siffran kan i själva verket vara högre.

Totala upphandlingsvärdet var ca 79 miljarder kronor 2015 var av 48 miljarder med miljökrav. Antalet upphandlingar där myndigheter anger att de ställt krav enligt förordningen om energieffektiva inköp (2014:480) uppgår till 64 stycken.

Slutsatsen är att myndigheternas systematiska miljöledningsarbete även i år har utvecklats och förbättrats. Detta är väl i överensstämmelse med miljöledningsförordningens syfte som är att skapa förutsättningar för ett integrerat miljöarbete i myndigheternas verksamhet där miljöfrågorna blir ett naturligt inslag i det dagliga arbetet, såväl i det strategiska som i det operativa arbetet.

Myndigheternas koldioxidutsläpp och energianvändning minskar, vilket visar att vidtagna åtgärder börjar få effekt. För att denna trend ska fortsätta föreslår Naturvårdsverket och Energimyndigheten en rad förbättringar, vilka redovisas under kapitlet *Förslag till förbättringar*.

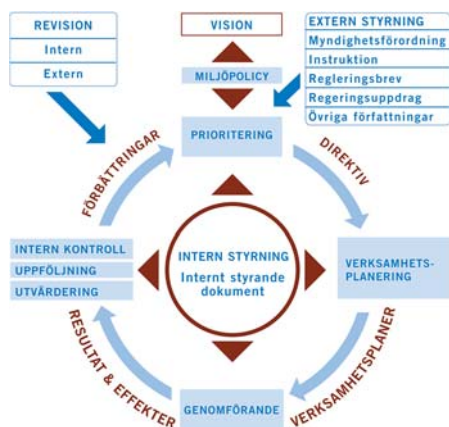
1. Miljöledningssystem

Statliga myndigheter ska införa och utveckla miljöledningssystem enligt miljöledningsförordningen. Myndigheternas miljöledningsarbete sker systematiskt och på lång sikt och är därför reglerat via en förordning och inte endast via tillfälliga regeringsuppdrag eller insatser i regleringsbrev.

Myndigheterna ska vare en förebild på miljöområdet och bidra till att generationsmålet, de nationella miljö kvalitetsmålen och FN:s hållbarhetsmål uppnås. Alla myndigheter oavsett organisation, geografisk spridning, storlek, eller uppdrag har någon form av miljöpåverkan som behöver hanteras inom ramen för ett miljöledningssystem i syfte att bidra till en bättre miljö.

Miljöledningssystemet är den del av en myndighetens ledningssystem som syftar till att stödja utvecklingen och implementeringen av myndighetens miljöpolicy och de interna miljömål och åtgärder som upprättas av myndigheten.

Miljöledningssystemets struktur bygger på den s.k. PDCA-cykeln (Plan, do, check and Act). Ledningssystemet är ett verktyg för att organisera, styra, följa upp och ständigt förbättra verksamheten på ett strukturerat sätt och kan beskrivas som en ”snurra”, se figur 1.

Figur 1. "Snurran" visar viktiga processer och krav som ställs på myndigheten under ett verksamhetsår. Genom den årsvisa cykeln skapas ett systematiskt sätt att fånga upp det som bör förbättras, och se till att det görs och följs upp

Miljöledningssystemet ska i huvudsak innehålla följande:

- En miljöutredning som identifierar myndighetens indirekta och direkta miljöpåverkan samt gällande författningar och andra krav
- En miljöpolicy
- Mätbara interna miljömål
- En handlingsplan för att nå målen med åtgärder, resurser och ansvarsfördelning
- Tydlig ansvarsfördelning för miljöarbetet
- Dokumenterade rutiner för att minska negativ miljöpåverkan och öka den positiva miljöpåverkan

- Rutiner för att miljöanpassa upphandlingar och ställa krav på leverantörer där så är relevant
- Information och utbildning som utvecklar personalens miljökompetens
- Användningen av energieffektiv informationsteknik
- Årlig intern revision av miljöledningssystemet
- Årlig uppföljning och redovisning av miljöarbetet på ledningsnivå

EMAS, ISO14001 eller annat tredjepartsgranskat miljöledningssystem

3 § En myndighet som ska ha ett miljöledningssystem och vars verksamhet medför en betydande miljöpåverkan bör

1. registrera sig enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1221/2009 av den 25 november 2009 om frivilligt deltagande för organisationer i gemenskapens miljölednings- och miljörevisionsordning (Emas) och om upphävande av förordning (EG) nr 761/2001 och kommissionens beslut 2001/681/EG och 2006/193/EG, eller
2. certifiera sig enligt standarden ISO 14001.

Enligt miljöledningsförordningen bör de myndigheter vars verksamhet medför en betydande miljöpåverkan certifiera sig enligt ISO14001 eller registrera verksamheten enligt EMAS. De 40 myndigheter som helt eller delvis genomfört en miljöcertifiering eller miljöregistrering finns redovisade i tabell 1.

Två myndigheter är registrerade enligt EMAS, ingen har nyregistrerats under 2015. Ytterligare två myndigheter, Kungliga Tekniska högskolan och Umeå universitet, har under 2015 certifierat hela eller delar av verksamheten enligt ISO 14001, markerade med * i tabell 1. Sju myndigheter uppger att de är certifierade enligt ett annat tredjepartsgranskat erkänt system, t.ex. miljödiplomerade⁴.

⁴ Miljödiplomera enligt Svensk miljöbas, <http://svenskmiljobas.se/>

Tabell 1. Sammanställning över myndigheter certifierade enligt ISO 14001 eller annat tredjepartsgranskat system, t.ex. miljödiplomering, respektive registrerade enligt EMAS

Myndighet	Certifiering
Affärsverket svenska kraftnät	ISO14001
Fortifikationsverket	ISO14001
Göteborgs universitet	ISO 14001 och EMAS
Havs- och vattenmyndigheten	ISO14001
Högskolan i Borås	ISO14001
Högskolan i Gävle	ISO14001
Högskolan Kristianstad	ISO14001
Kemikalieinspektionen	ISO14001
Kriminalvården	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Kungliga Tekniska högskolan*	ISO14001
Lantmäteriet	ISO14001
Luffartsverket	ISO14001
Länsstyrelsen i Jönköping	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Länsstyrelsen i Kronoberg	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Länsstyrelsen i Värmland	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	ISO14001
Mälardalens högskola	ISO14001
Naturhistoriska riksmuseet	ISO14001
Naturvårdsverket	ISO14001
Polismyndigheten	ISO14001
Sjöfartsverket	ISO14001
Skogsstyrelsen	ISO14001
Socialstyrelsen	ISO14001
Statens energimyndighet	ISO14001
Statens fastighetsverk	ISO14001
Statens geotekniska institut	ISO14001
Statens jordbruksverk	ISO 14001 och annat tredjepartsgranskat erkänt system
Statens maritima museer	ISO14001
Statens medieråd	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Statens tjänstepensionsverk	Annat tredjepartsgranskat erkänt system
Statens veterinärmedicinska anstalt	ISO14001
Statens väg- och transportforskningsinstitut	ISO14001
Statistiska centralbyrån	ISO14001
Stockholms universitet	ISO 14001 och EMAS
Strålsäkerhetsmyndigheten	ISO14001
Sveriges geologiska undersökning	ISO14001
Sveriges lantbruksuniversitet	ISO14001
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	ISO14001
Trafikverket	ISO14001
Umeå universitet*	ISO14001

Rapporterande myndigheter

För verksamhetsåret 2015 har samtliga 186 myndigheter som omfattas av miljöledningsförordningen redovisat till Naturvårdsverket, se bilaga 1.

Säkerhetspolisen omfattas inte av redovisningskravet som nybildad myndighet utan ska inom åtta månader redovisa en projektplan för inrättandet av ett miljöledningssystem och redovisa sitt arbete till Naturvårdsverket nästkommande redovisningsperiod. Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd lämnar inte in en egen rapport utan samordnar rapporteringen med Socialstyrelsen.

Förutom de myndigheter som omfattas av förordningen har också följande myndigheter rapporterat:

- Stiftelsen nordiska museet
- Stiftelsen Skansen
- Tekniska museet

Detta innebär att 187 rapporter har inkommit till Naturvårdsverket. Den statistik som redovisas i rapporten per departement omfattar inte de tre myndigheterna ovan som inte omfattas av miljöledningsförordningen.

Redovisningen omfattar totalt 188 719 årsbetskrafter och cirka 12,7 miljoner kvadratmeter lokalyta.

Redovisning av myndigheternas systematiska miljöledningsarbete

I bilagan till miljöledningsförordningen regleras vilka uppgifter myndigheterna ska redovisa till regeringen och Naturvårdsverket, se bilaga 2. Bilagan är uppdelad i två huvuddelar. Del 1 innehåller redovisningskrav gällande det systematiska miljöledningsarbetet och del 2 innehåller redovisningskrav avseende uppgifter kring uppföljning av miljöledningsarbetets direkta miljöpåverkan. Resultatet från del 1 redovisas i detta kapitel och del 2 redovisas i nästa kapitel 2. *Statistik från myndigheternas direkta miljöpåverkan.*

Miljöledningsförordningen ställer inte krav på att myndigheterna till Naturvårdsverket ska redovisa hur de arbetar med sitt miljöledningssystem utifrån samtliga de krav som ställs enligt förordningen. Det som i dag inte redovisas till Naturvårdsverket är följande:

- hur miljöarbetet är integrerat i verksamheten (3 §),
- miljöutredningen (4 §),
- dokumenterade rutiner (11 §),
- energieffektiv informationsteknik (15 §), följs upp under frivilliga frågor i rapporteringssystemet,
- interna miljörevisioner (17 §) och
- ledningens uppföljning av miljöledningsarbetet (18 §).

Integrerat miljöarbete

3 § En myndighet som anges i 22-32 §§ ska inom ramen för sitt ordinarie uppdrag ha ett miljöledningssystem som integrerar miljöhänsyn i myndighetens verksamhet så att man tar hänsyn till verksamhetens direkta och indirekta miljöpåverkan på ett systematiskt sätt. Se även avsnittet EMAS, ISO14001 eller annat tredjepartsgranskat miljöledningssystem

Om det av 22-32 §§ framgår att myndigheten får ha ett förenklat miljöledningssystem, är det tillräckligt att miljöledningssystemet avser verksamhetens direkta miljöpåverkan. Förordning (2015:229).

Flera myndigheter har i sin redovisning en tydlig struktur och koppling mellan aktiviteter med betydande direkt/indirekt miljöpåverkan, interna miljömål och måluppfyllelse.

Ett exempel är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap som utifrån övergripande miljömål har upprättat detaljerade mål för 2015. Myndighetens miljömål och aktiviteter kodas i ett planeringsverktyg mot de nationella miljökvalitetsmålen så att det lätt går att se hur myndigheten verkar för att nå generationsmålet och de nationella miljökvalitetsmålen.

Även Sjöfartsverket har en tydlig målhierarki med strategiska, taktiska och operativa mål som syftar till att verka för minskad miljö- och klimatpåverkan genom effektiv resursanvändning, aktivt arbete för att minska utsläppen från den egna verksamheten och genom att sträva efter minskad miljöbelastning från sjöfarten. Sjöfartsverket har integrerat målsättningarna i sättet att styra verksamheten. Uppföljningen av verksamheten visar hur myndigheten närmar sig de interna miljömålen och därigenom bidrar till att delar av generationsmålet och relevanta miljökvalitetsmål nås.

Länsstyrelsen i Jönköping har också en tydlig struktur i sin redovisning från aktiviteter med betydande påverkan på miljön via målformuleringar, åtgärder och måluppfyllelse. En tydlig numrering gör redovisningen överskådlig och lättläst.

Läkemedelsverkets arbete med att integrera miljöarbetet i verksamheten har resulterat i målsättningar utformade utifrån ett livscykelperspektiv för bl.a. läkemedel och medicintekniska produkter.

Miljöutredning

4 § Miljöledningssystemet ska innebära att den miljöpåverkan som verksamhetens interna och externa verksamhet kan ge upphov till är utredd (miljöutredning).

Miljöutredningen ska hållas aktuell genom att den ses över och uppdateras vid väsentliga förändringar i verksamheten eller minst vart femte år. Utredningen ska innehålla uppgifter om de miljökrav i lag och annan författning som rör verksamheten.

5 § Miljöutredningen ska ligga till grund för miljöledningssystemets inriktning och utformning.

6 § Om myndigheten har ett förenklat miljöledningssystem men miljöutredningen visar att verksamheten kan ge upphov till betydande indirekt miljöpåverkan, ska miljöledningssystemet omfatta denna indirekta miljöpåverkan.

Under 2015 har 52 myndigheter uppdaterat sina miljöutredningar vilket motsvarar 28 % av alla rapporterande myndigheter. För tre myndigheter saknas uppgift om när miljöutredningen senast uppdaterades och 34 myndigheter har uppdaterat sin miljöutredning 2010 eller tidigare. Miljöutredningen utgör grunden för miljöledningssystemet och därmed styrningen av myndighetens miljöarbete. Därför är det viktigt att miljöutredningen uppdateras så att de förändringar som sker utifrån intressenters krav på myndigheten tas om hand inom ramen för miljöledningsarbetet.

Enligt miljöledningsförfordningen får 38 myndigheter ha ett förenklat miljöledningssystem vilket innebär att det är tillräckligt att miljöledningssystemet avser verksamhetens direkta miljöpåverkan. Av dessa myndigheter är det ändå ca 10 stycken som har redovisat aktiviteter med indirekt miljöpåverkan. Bland myndigheterna finns Folke Bernadotteakademien som bl.a. lyfter fram aktiviteter som fördelning av bidrag och bistånd till stödorganisationer (hur fördelade medel används miljöriktigt) och miljöaspekter i föreskriftsarbetet.

Bland myndigheter med förenklat miljöledningssystem som även har satt mål för den indirekta miljöpåverkan märks t.ex. Elsäkerhetsverket som redovisar att de ska beakta miljömässiga aspekter vid sitt föreskriftsarbete. Institutet för språk och folkminne har som mål att fortsätta arbetet med att göra sina register och samlingar tillgängliga över Internet så att forskare och allmänhet i ökande grad ta del av materialet utan att behöva resa till myndighetens arkiv.

När det gäller redovisningen av myndigheternas identifiering av aktiviteter med direkt och indirekt betydande miljöpåverkan ligger denna på samma nivå som föregående år. Endast en myndighet (Arbetsdomstolen) anger att de inte har någon betydande direkt miljöpåverkan och 30 myndigheter har redovisat att de inte har någon betydande indirekt miljöpåverkan.

Miljöpolicy och miljömål

7 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten har en miljöpolicy och fastställda miljömål för verksamheten. För fullständig paragraftext se bilaga 1.
8 § Miljöpolicy och miljömålen ska bidra till en hållbar utveckling och till att nå de nationella miljökvalitetsmålen.

Det är endast tre myndigheter, Kungliga konsthögskolan, Sameskolstyrelsen och Sida som redovisar att de inte har en miljöpolicy för sin verksamhet. Sida anger att de kommer ta fram en miljöpolicy under 2016 och även Kungliga konsthögskolan håller på att ta fram en miljöpolicy.

En miljöpolicy bör innehålla en koppling till allmänna principer för miljöarbetet såsom hållbar utveckling, generationsmålet och de nationella miljökvalitetsmålen. Den bör också vara anpassad till verksamhetens betydande indirekta och direkta miljöpåverkan.

Av de myndigheter som rapporterar enligt miljöledningsförordningen är 24 stycken utpekade som miljömålsmyndigheter. Av dessa har en tredjedel angett i miljöpolicy att de verkar för att bidra till ett eller flera specifika miljökvalitetsmål eller mer generellt till att nå generationsmålet och de nationella miljökvalitetsmålen. Resterande myndigheter har andra formuleringar i miljöpolicy om att främja hållbar utveckling eller preciserade miljöområden som t.ex. biologisk mångfald.

Omkring 60 myndigheter har redovisat mål för både sin direkta och indirekta miljöpåverkan och inkluderat upphandling. Ett fåtal myndigheter (Allmänna reklamationsnämnden och länsstyrelsen i Halland) har inte redovisat några mål för 2015.

Målen är ofta formulerade så att de är mätbara även om det i flera fall kan uttryckas tydligare. Målen för den direkta miljöpåverkan är vanligtvis tydligt mätbara, ofta formulerade som nyckeltal. Flera länsstyrelser har även uttryckt mätbara mål för den indirekta miljöpåverkan som kopplar till kärnverksamheten.

Några myndigheter har även redovisat som mål att de t.ex. ska uppdatera sin miljöutredning eller sin resepolicy. Målen ska inte koppla till åtgärder för att införa eller upprätthålla miljöledningssystemet utan till den indirekta eller direkta miljöpåverkan som verksamheten ger upphov till.

I redovisningen av miljöledningsarbetet 2015 har flera myndigheter, ofta universitet och högskolor, lyft fram hållbarhetsperspektivet i sina redovisningar dvs. förutom den miljömässiga hållbarheten ska utvecklingen även vara socialt och ekonomiskt hållbar. Detta återspeglas t.ex. i utbildnings- och forskningsprogram. Universitet och högskolor satsar även på att utbilda och informera personal, inklusive ledning, och studenter om hållbar utveckling. Exempel från andra myndigheter är Tillväxtverket som under året testat nya riktlinjer för integrering av

hållbarhetsaspekter i utvecklingen av nya insatser och Statens museer för världskultur har genomfört aktiviteter med koppling till hållbarhet på samtliga sina museer.

Handlingsplan med åtgärder

9 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten har en handlingsplan för arbetet med att nå miljömålen. De resurser, tillvägagångssätt och tidsramar som gäller för arbetet ska framgå av handlingsplanen.

12 § Handlingsplanen, ansvarsfördelningen och rutinerna ska innebära att arbetet med att följa handlingsplanen och nå miljömålen dokumenteras, redovisas, följs upp och revideras så att arbetet fortlöpande förbättras.

I stort sett samtliga myndigheter har i sina handlingsplaner redovisat ett flertal åtgärder för 2015. Endast ett fåtal myndigheter har inte redovisat någon åtgärd alls. En tydlig koppling finns i de flesta fall mellan målen och genomförda åtgärder. Flest åtgärder kopplar till verksamhetens direkta miljöpåverkan men myndigheterna har även i stor utsträckning redovisat åtgärder för sin indirekta miljö-påverkan.

För exempel på åtgärder se avsnittet *Redovisning av myndigheternas åtgärder för att nå sina interna miljömål*.

Miljökompetens

14 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten genom information och utbildning fortlöpande utvecklar personalens kompetens och medvetenhet om miljöhänsyn i det egna arbetet.

Enligt miljöledningsförordningen ska myndigheterna både genomföra generella återkommande miljöutbildningar och utbildningar riktade till särskilda målgrupper inom myndigheten med ett ansvar för verksamhetens betydande miljöpåverkan som t.ex. chefer, upphandlare och leverantörer.

I år har vi särskilt granskat redovisningen av vilka åtgärder respektive myndighet har vidtagit för att ge de anställda den kunskap de behöver för att ta miljöhänsyn i arbetet. Omfattningen av myndigheternas utbildnings- och informationsinsatser varierar stort. De flesta myndigheterna har information om miljöledning på sitt intranät och även som en del i introduktionsutbildningen av nyanställda. Webbaserade utbildningar för medarbetare finns också hos många myndigheter. Universitet och högskolor satsar i allmänhet i först hand på att öka miljökompetensen via utbildningar och seminarier. De lämnar kontinuerlig information om det interna miljöarbetet till medarbetare och studenter.

Några myndigheter har gått längre i att utbilda den egna personalen. Hos Affärsverket svenska kraftnät ingår det i introduktionen av nyanställda att de inom

en månad ska genomföra en webbaserad miljöutbildning med godkänt resultat. Alla nyckelpersoner inom investeringsprojekt och förvaltning av anläggningar ska vart tredje år genomföra en webbaserad miljöutbildning anpassad för entreprenadverksamhet. Under 2015 har hela Svenska kraftnäts ledningsgrupp m.fl. utbildats i nya ISO 14001: 2015.

Länsstyrelsen i Östergötland har vidareutvecklat samarbetet mellan miljöledningsgruppen och enheternas miljöambassadörer som ett led i att öka de anställdas engagemang och för att ge medarbetarna bättre möjligheter att påverka det interna miljöledningsarbetet. Under 2015 genomförde Trafikverket ett flertal riktade miljöutbildningar, bl.a. till teknikspecialister, projektledare, chefer och nyckelpersoner. Läkemedelsverket har genomfört ett antal workshops för att integrera och diskutera Läkemedelsverkets sektorsansvar med berörda inom myndigheten. På samma tema har informationsmöten hållits för ledningsgruppen.

Redovisning av myndigheternas åtgärder för att nå sina interna miljömål

Nedan redovisas åtgärder som myndigheterna har genomfört under 2015 för att nå uppsatta mål som kopplar till både indirekta miljöpåverkan inklusive upphandling och den direkta miljöpåverkan (kontorsverksamhet, tjänsteresor, transporter och energianvändning).

Åtgärder - Indirekt miljöpåverkan

Myndigheterna har grupperats i fem grupper för redovisningen av åtgärder som de har genomfört 2015 inom miljöledningssystemet med koppling till den indirekta miljöpåverkan:

- Myndigheterna som ingår i miljömålssystemet (24 stycken)
- Länsstyrelser (regionala miljömålmyndigheter)
- Universitet och högskolor
- Museer
- Små myndigheter och några andra myndigheter som lyfts som goda exempel

I inledningen till respektive grupp av myndigheter redovisas vanligt förekommande åtgärder som myndigheterna har lyft fram. Exempel ges också på myndigheter som har genomfört olika typer av åtgärder.

Myndigheterna som ingår i miljömålssystemet

Av de myndigheter som omfattas av miljöledningsförordningen ingår 24 stycken i miljömålssystemet och har enligt sina instruktioner ett särskilt ansvar att bidra till att nå de nationella miljömålen. Åtta av dessa myndigheter har ett särskilt målansvar som innebär att de ansvarar för att följa upp och utvärdera sina respektive miljö kvalitetsmål. De myndigheter som ingår i miljömålssystemet har i olika utsträckning miljö som en del av sitt uppdrag, och har utpekats för att de har en viktig roll i genomförandet av regeringens miljöpolitik och arbetet med att nå de

nationella miljömålen. Exempelen nedan är hämtade från myndigheter som speglar hela denna skala.

Flera myndigheter redovisar att deras verksamhet ska bidra till att nå de nationella miljö kvalitetsmålen och några räknar även upp vilka mål deras verksamhet främst bidrar till.

De myndigheter som i stor utsträckning har miljö i sitt uppdrag anger att de åtgärder som de vidtar för att stärka miljöarbetet är rådgivning och dialog, bidragshantering för t.ex. olika typer av skötselåtgärder, genomförande av övervaknings- respektive åtgärdsprogram, tillsyns- och tillståndsverksamhet (t.ex. att man ökar antalet tillsynsbeslut), föreskriftsarbete och åtgärder inom områdesskydd.

Myndigheterna lyfter ofta fram de åtgärder som vidtas för att höja personalens kompetens på miljöområdet. Några myndigheter bedriver en verksamhet som innebär att man lämnar råd till allmänheten där miljöfrågorna beaktas. Ytterligare åtgärder som vidtas är olika typer av fakta- eller statistiksammanställningar till grund för miljöarbetet. Flera myndigheter anger att de beaktar miljöfrågorna inom ramen för sitt arbete inom EU och internationellt.

Havs- och vattenmyndigheten har under 2015 genomfört ett antal prioriterade leveranser kopplade till sina strategiska mål och myndighetens förvaltningsområden, t.ex. övervakningsprogram vattendirektivet, åtgärdsprogram havsmiljödirektivet och nytt system för fiskemöjligheter. Jordbruksverket har bl.a. genomfört flera rådgivningsbesök, arbetat aktivt med tillsynsvägledning och hanterat ansökningar för nya åtaganden för anläggning och skötsel av våtmarker.

Andra myndigheter påverkar miljön genom att i samband med t.ex. affärer och bidragshantering väga in miljöaspekter. Detta gäller t.ex. Exportkreditnämnden. Kommerskollegium har under 2015 hanterat miljö och hållbar utveckling bl.a. då strategin för den inre marknaden har analyserats och i utredningar om möjlighet att ställa miljökrav i offentlig upphandling.

Sida arbetar för ett integrerat miljö- och klimatperspektiv i biståndsinsatser och krav ställs bl.a. på hur miljö- och klimat har omhändertagits och integrerats i utformningen av insatser. Tillväxtverket har infört ett system som visar andelen av finansierade projekt som syftar till att lösa miljö- respektive sociala utmaningar och i vilken utsträckning projekt som myndigheten har investerat i har integrerat hållbarhetsaspekter. Livsmedelsverket har tagit fram nya kostråd där miljöhänsyn vägs in på ett nytt sätt. Inom området matsvinn har en rad olika aktiviteter genomförts. De har också utarbetat information om olika livsmedelsgruppers miljöpåverkan där beskrivningen utgår från de nationella miljö kvalitetsmålen.

Några myndigheter väger in miljö i produkter som används dels av allmänheten och dels som faller inom myndighetens verksamhetsområde. Läkemedelsverket har under 2015 medverkat till en samsyn inom EU om behovet av översyn av

riktlinjen för miljöriskbedömning av humanläkemedel. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har utifrån målet att stärka samhällets förmåga att beakta och minimera miljöpåverkan från inträffade olyckor och kriser genomfört en studie om innehållet i skumvätskor och deras påverkan på människors hälsa och på naturmiljön.

Energimyndigheten har tagit fram ett antal rapporter, bl.a. en indikatorrapport som syftar till att följa upp de energipolitiska målen för Sverige och EU och en rapport om Energianvändning och energitillförsel till Energikommissionen. Syftet är att ge fakta och utgångspunkter i de politiska samtal som ska leda fram till målet om en bred politisk överenskommelse om den långsiktiga energipolitiken.

Länsstyrelser

Länsstyrelserna har en övergripande och samordnande roll som regionala miljömyndigheter i arbetet med att nå de nationella miljömålen. De arbetar med miljö kvalitetsmålen i länen tillsammans med andra regionala myndigheter och organ. Arbetet sker i dialog med kommuner, näringsliv, frivilliga organisationer och andra aktörer.

Länsstyrelserna refererar i de flesta fall till att de inom sitt uppdrag arbetar via särskilda handlingsplaner för att bidra till att de nationella miljö kvalitetsmålen nås. Vanliga aktiviteter som redovisas är arbetet med att genomföra inventeringar och åtgärdsprogram, uppföljning av miljömålsarbetet, möten med näringslivet och genomförande av kommundialoger. Dessutom lyfter flera länsstyrelser fram att de i den löpande ärendehanteringens beaktar miljö kvalitetsmålen. Länsstyrelserna arbetar gemensamt med att utveckla ett bra uppföljningsverktyg för åtgärdsprogrammen.

Blekinge länsstyrelse redovisar att de använder sig av forumet ”Klimatsamverkan Blekinge” som plattform för att samordna och leda det regionala arbetet med energiomställning och minskad klimatpåverkan. Länsstyrelsen i Jönköping har under året bl.a. fortsatt att arbeta med en samlad åtgärdsplan för vatten. Länsstyrelsen Skåne har tagit fram ett uppdaterat regionalt åtgärdsprogram för miljö kvalitetsmålen i samverkan med många skånska aktörer.

Länsstyrelsen i Kronoberg har bl.a. genomfört kommundialoger med samtliga kommuner i länet och strategiska möten med näringslivet i länet med syfte att förankra det regionala åtgärdsarbetet och uppmana parterna att underteckna miljö målslöften kopplat till åtgärder.

Universitet och högskolor

Universitet och högskolor genomför åtgärder för att integrera miljö och hållbar utveckling inom ramen för sina tre viktigaste uppgifter; utbildning, forskning och samverkan. Dessutom har flera under 2015 publicerat vetenskapliga artiklar som behandlar hållbar utveckling. De stimulerar också miljö och hållbarhet genom att tilldela medel till bl.a. projekt och forskning. Dessutom satsar universitet och högskolor på att utbilda myndighetens ledning och lärare i hållbar utveckling.

Göteborgs universitet har en handlingsplan för miljö och hållbar utveckling och har under 2015 bl.a. publicerat ett stort antal vetenskapliga artiklar om hållbar utveckling. Antalet kurser och program som är hållbarhetsmärkta har ökat jämfört med 2014.

Kungliga Tekniska högskolan har bl.a. coachat lärare och programansvariga i miljö och hållbar utveckling. Hållbarhetskurser har implementerats i flera ingenjörsprogram. Även seminarier har anordnats för forskare inom miljö och hållbar utveckling. KTH har delat ut pengar till bl.a. olika forskningsprojekt med koppling till miljö och hållbar utveckling. SLU har 2015 driftsatt "Klimatfonden" från vilken medel delas ut två gånger per år till projekt som minskar utsläppen av växthusgaser.

Högskolan Borås har bl.a. genomfört nominerings- och bedömningsprocesser samt diplomeringshögtider avseende kurser, bästa examensarbeten och utvecklingsprojekt inom hållbar utveckling.

Museer

Museerna når med sin verksamhet ut till allmänheten och i årets redovisning finns exempel på utåtriktade insatser med miljöperspektiv. De är vanligt förekommande att museerna har utställningar med miljöinslag och några satsar på att öka utbudet i museibutikerna av miljömässigt hållbara produkter.

Tekniska museet har förnyat samarbetet med Energirådgivningen i Stockholms län kring att få skolklasser till utställningen *Spelet om energin* där elever får undervisning i energi och klimatfrågor.

Miljö- och hållbarhetsfrågor är fr.o.m. 2015 en del av Statens historiska museer ordinarie verksamhetsplanering. Myndighetens olika verksamheter har genomfört publika evenemang för att sprida kunskap om bl.a. ett hållbart samhälle. I augusti 2015 genomfördes t.ex. evenemanget "Baltic Warriors" på Historiska museet. Ett evenemang som med hjälp av olika skådespelare illustrerade den pågående miljökrisen i Östersjön.

Naturhistoriska riksmuseet redovisar att de bedriver forskning om biologisk mångfald, miljögifter, miljöövervakning och hållbar utveckling. Under 2015 har de bl.a. via artiklar samt utställnings- och programverksamhet förmedlat forskningsrön och annan vetenskaplig kunskap.

Små myndigheter och några andra goda exempel

Åtgärder som de små myndigheterna⁵ har genomfört för att främja miljöarbetet är bl.a. kunskapshöjande åtgärder för personalen, styrning via bidrag, digitalisering och tillgängliggörande av information över Internet för att minska resandet för de som önskar ta del av material som finns hos myndigheten.

Myndigheten för tillväxtpolitiska utredningar och analyser har under året kompletterat checklistan för beaktande av miljöperspektivet i samband med start av uppdrag och projekt samt genomfört analyser och utvärderingar med miljöperspektiv.

Konstnärsnämnden inrättade 2015 organet *Kulturbryggan* i myndigheten som fördelar stöd till innovativa konstprojekt. Här ser myndigheten möjligheter att främja en långsiktigt hållbar utveckling.

Sametinget har under 2009-2011 beviljat pengar till ett flertal pilotprojekt. Ett regeringsuppdrag har handlat om att stärka rennäringens förmåga att klara av utmaningar och svårigheter i samband med klimatförändringarna. Förhoppningen är projekten ska resultera i bl.a. positiva indirekta miljöeffekter.

Institutet för språk och folkminnen har under 2015 fortsatt arbetet med att göra sina register och samlingar tillgängliga över Internet så att forskare och allmänhet i ökande grad ta del av materialet utan att behöva resa till myndighetens arkiv.

Slutligen följer exempel på ytterligare intressanta åtgärder som några myndigheter vidtagit under 2015. Åklagarmyndigheten har ökat antalet beslutade företagsböter om allvarigare miljöbrott jämfört med 2014. SCB har under 2015 publicerat ett antal artiklar på miljöområdet med syfte att öka medvetenheten om sin miljöstatistik. Bolagsverket har genomfört åtgärder för att öka andelen elektroniskt ingivna ärenden, där det är möjligt. Vinnova genomförde under 2015 flera aktiviteter för att öka andelen projekt som bidrar till grön tillväxt och social hållbarhet. De integrerar kontinuerligt ekologisk och social hållbarhet i sina satsningar.

Om nätverksarbete och särskilda uppdrag

Naturvårdsverket driver ett nätverk för indirekt miljöpåverkan med ca tio myndigheter som har träffats fyra gånger sedan december 2014. Flera av dessa myndigheter är certifierade enligt ISO 14001. Nätverket syfte är att utbyta erfarenheter om arbetet med att integrera miljö i styrningen av verksamheten och den indirekta miljöpåverkan i verksamhetens processer för att utveckla miljöledningsarbetet inom egna och andra myndigheter. Nätverket ska även bidra till att Naturvårdsverkets vägledning för miljöledning i staten utvecklas.

---

⁵ T.ex. Institutet för språk och folkminnen, Konstnärsnämnden, Myndigheten för tillväxtpolitisk utredningar och Sametinget, alla har angett färre än 80 årsarbetskrafter

Åtgärder - direkt miljöpåverkan

Resurseffektiva kontor

Det som sticker ut i redovisningen för 2015 gällande den direkta miljöpåverkan från kontorsverksamheten är att flera myndigheter tar ett helhetsgrepp kring s.k. *Gröna kontor* och att en förbättring har skett av kemikaliehanteringen.

I stort sett alla myndigheter redovisar att de genomför åtgärder för att minska sin egen resursförbrukning. Vanliga åtgärder för att minska pappersförbrukningen är t.ex. att ha dubbelsidig utskrift som standardinställning på skrivarna, installera funktionen 'follow me' och införa elektronisk ärendehantering.

Länsstyrelsen i Västra Götaland och Myndigheten för press, radio och tv har under 2015 infört elektronisk ärendehantering. Försäkringskassan har anslutit sig till den nya myndighetsgemensamma digitala tjänsten "Mina meddelanden" som innebär att kunden kan få sin myndighetspost digitalt.

Några myndigheter redovisar att de arbetar efter konceptet *Grönt kontor*. SMHI:s kontor i Norrköping är diplomerat som *Grönt kontor* enligt kriterier från Norrköpings kommun. SMHI har som mål att övriga SMHI-kontor ska inspireras av Grönt kontor i Norrköping. Migrationsverket har under 2015 fortsatt arbetet med att interndiplomera kontor inom verket och fem *Gröna kontor* har diplomerats under året.

Även Kriminalvården arbetar efter konceptet *Gröna kontor*, vilket är en form av intern miljödiplomering. Det *Gröna kontoret* är samlingsnamnet för Sidas arbete med direkt miljöpåverkan som lagt grunden för ett systematiskt miljöarbete. Livsmedelsverket ingår i ett samarbetsprojekt mellan ett antal myndigheter och offentliga organisationer i Uppsala för att minska klimatpåverkan från arbetsplatserna.

En åtgärd som många myndigheter lyfter fram i redovisningen för 2015 gäller förbättrad hantering av kemikalier. Högskolan Skövde, Umeå universitet och Uppsala universitet anger att de har anslutit sig till KLARA kemikaliehanteringssystem för att dokumentera vilka kemiska produkter som hanteras i verksamheten, hur stor mängd som lagras och produktens hälso- och miljöskadlighet.

Göteborgs universitet, Linköpings universitet och SMHI är några av de myndigheter som arbetar med att fasa ut och minska volymen av farliga kemiska produkter. Försvarshögskolan har utvecklat och uppdaterat "Försvarssektorns kriteriedokument – kemiska ämnen, kemiska produkter och varor". Andra myndigheter har tagit fram läsbara skåp där kemikalier förvaras, säkerhetsmanualer för hantering och arbete med kemikalier, utbildning och information i hantering av farliga kemikalier till berörd personal och gjort riskbedömningar kring hanteringen.

Tjänsteresor och transporter

En grundläggande åtgärd är att myndigheterna har en resepolicy och riktlinjer gällande resor samt att den kommuniceras ut i organisationen. Många myndigheter har en policy som anger att tåg ska väljas istället för flyg och bil, miljöbilar ska väljas när man hyr bil, resandet ska samordnas genom samåkning och kollektiva färdmedel ska väljas när det är möjligt. Flera myndigheter tillhandahåller olika typer av kort för resor med kollektivtrafik. Flera uppmanar också till att överväga resan och istället medverka på distans med den informationsteknik som finns tillgänglig, ofta Lync. Även i samband med upphandling av ny resebyrå eller omförhandling av befintligt avtal skärps ofta kraven vad gäller miljö och statistikrapportering.

Nedan har myndigheternas åtgärder som framträtt tydligt i redovisningen för 2015 grupperats inom tre områden:

- tjänsteresor
- personalens resor till och från jobbet samt
- åtgärder inom myndigheter som i sitt uppdrag har stora koldioxidutsläpp utifrån den verksamhet som bedrivs.

Flera myndigheter har under året deltagit i REMM-projektet⁶ som drivits av Trafikverket sedan 2011, se avsnittet *Om nätverksarbete och särskilda uppdrag*.

Omkring tio myndigheter anger att de klimatkompenserar för sina resor. Dessa är Exportkreditnämnden, Kungliga tekniska högskolan, länsstyrelserna i Gotland, Kronoberg, Skåne respektive Stockholm, Musikverket, SMHI, Statens konstråd och Stockholms universitet.

Flera myndigheter har som policy att inrikes tjänsteresor under 50 mil i första hand ska ske med tåg. För att underlätta för personalen att följa resepolicy och miljöpolicy har Statens institutionsstyrelse lagt in dessa på startsidan i reseboknings-systemet hos leverantören. Migrationsverket har i samarbete med SJ tagit fram ett underlag som syftar till att belysa miljövinster av att resa med tåg jämfört med flyg för vissa sträckor.

Ofta anges i myndigheternas riktlinjer att i de fall det är nödvändigt att använda bil vid tjänsteresor ska miljöbilar i möjligaste mån användas. Detta anger bl.a. Boverket och Kronofogdemyndigheten. Brottsoffermyndigheten uppmanar personalen att samordna sina möten och uppdrag utanför orten för att minska antalet tjänsteresor. Datainspektionen är exempel på en myndighet som uttrycker att personalen där det är möjligt ska resa med kollektivtrafik i tjänsten.

Även under 2015 redovisar många myndigheter att de har infört eller förbättrat möjligheterna att hålla resfria möten, antingen via Lync eller som videomöten. Några lyfter också fram den positiva miljöpåverkan myndigheten har genom att

---

⁶ REMM – Resfria möten i myndigheter

erbjuda sina samarbetspartners att inte behöva resa till myndigheten för att delta i möten. Detta gör bl.a. Institutet för rymdfysik och Nordiska Afrikainstitutet där ofta personer från olika delar av världen deltar.

Vinnova arrangerar många webbsända seminarier och konferenser där flera tusen deltagare har deltagit virtuellt. Några myndigheter, bl.a. Skatteverket och Pensionsmyndigheten, kommunicerar även med medborgare via webben för att minska resandet för medborgare.

Flera universitet och högskolor underlättar för personal och studenter att resa kollektivt. Man premierar buss framför bil som färdmedel mellan campusorterna och samarbetar med bussbolag för subventionerade busskort. Detta gäller bl.a. Högskolan Borås och Högskolan Dalarna. Länsstyrelsen i Blekinge, Värmland respektive Västmanland har resekort för att uppmuntra att åka kollektivt till lokala/regionala möten. Institutet för rymdfysik har kostnadsfria bussar inom campus. Karolinska institutet kör pendelbuss mellan Solna och Huddinge enbart på förnybart bränsle och en elbil har köpts in.

För att uppmuntra samåkning har Livrustkammaren, Skoklosters slott med stiftelsen Hallwylska museet förhandlat fram ett nytt lokalt villkorsavtal mellan arbetsgivare och arbetstagare som premierar samåkning mellan myndighetens arbetsplatser. Transportstyrelsen har tagit fram ett samåkningsdokument för att förenkla möjligheten att samåka med kollegor vid bilhyrning. Länsstyrelsen i Östergötlands nya resursbokningssystem ger möjlighet till att boka samåkning och uppmuntrar till kollektivt resande.

Flera myndigheter uppmuntrar att personalen cyklar till och från jobbet. Bland åtgärderna märks förbättrad cykelparkering, inköp och tillhandahållande av låncyklar. Länsstyrelsen i Västerbotten och Östergötland tillhandahåller elcyklar för att minska bilåkandet vid lokala tjänsteresor. Barnombudsmannen och Folkhälsomyndigheten tillhandahåller låncyklar för kortare transporter. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har diplomerats i nivå 1 i Gävleborgs version för "cykelvänlig arbetsplats". Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket har avtalat med ett budföretag som använder cykelbud.

En annan åtgärd som har positiv effekt både privat och i tjänsten är utbildning i eco-driving. Flera länsstyrelser utbildar personalen i sparsam körning. Flera myndigheter bl.a. Karlstads universitet och Försvarets radioanstalt har installerat laddstolpar för elbilar.

Koldioxidutsläpp utifrån den verksamhet som bedrivs – maskiner

Flera myndigheter som bedriver en verksamhet som innebär stora koldioxidutsläpp har vidtagit åtgärder under 2015 för att minska dessa. Vanliga åtgärder är att ruttoptimera, tillämpa miljövänlig körteknik och att bränsle- respektive energieffektivisera fordonsparken.

Sjöfartsverket har bl.a. jobbat efter ett bränslebesparingsprogram för att minska utsläppen från lotsningsverksamheten. Detta innefattar anpassad körteknik och fart samt effektiv planering av lotsningsuppdragen. Motsvarande åtgärder vidtar även Kustbevakningen. Båda myndigheterna har genomfört åtgärder för att minska fartygens energiförbrukning vid kaj. Sjöfartsverket anger att de medverkar till uppfyllandet av miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning* genom att anpassa sina isbrytare så att de ska uppfylla skärpta internationella utsläppskrav för kväve och fosfor.

Luftfartsverket har utbildat flygledare i hur de kan leda flygtrafik på ett så bränsleoptimalt sätt som möjligt. Man har också genomfört åtgärder för att förkorta flygvägen mellan olika destinationer nationellt.

Trafikverket har genomfört flera åtgärder under 2015 för att minska energianvändningen och koldioxidutsläppen från väg- och järnvägstrafik och infrastrukturprojekt. Bland åtgärderna märks bl.a. trafiksäkerhetskameror för ökad hastighetsefterlevnad, sparsam körning som en del i förarprovet, järnvägsinvesteringar, minskad dubbdäcksanvändning samt åtgärder inom byggande, drift och underhåll av statlig väg och järnväg.

Om nätverksarbete och särskilda uppdrag

REMM (resfria möten i myndigheter) drivs av Trafikverket och ska samordna arbetet inom ett antal av regeringen utvalda myndigheter. Målsättningen är att öka och utveckla användningen av resfria möten inom och mellan myndigheter. Resultat och metoder ska även spridas till andra, se www.remm.se.

Utifrån att REMM-projektet har kunnat påvisa att miljöpåverkan minskar och kostnadsbesparingar sker genom en ökad användning av resfria möten, fick flera myndigheter i regleringsbrevet för 2016 i uppdrag av regeringen att minska utsläpp från resor och transporter.

Effektivare energianvändning

Årets redovisning av åtgärder för att minska energianvändningen i lokaler visar på en fortsatt ökning av samverkan mellan fastighetsägare och myndigheter som hyr sina lokaler. Effekter av tidigare års samarbeten börjar också märkas på myndigheternas totala energianvändning. Samtidigt finns det en del att önska gällande kvalitén på inrapporterad data, exempelvis osäkra data från fastighetsägare eller användning av schabloner gällande uppdelning på fastighets- och verksamhetsel.

Användningen av verksamhetsel är något som myndigheter i många fall kan påverka, ofta är det relativt enkla åtgärder att genomföra som ger stora energibesparingar. Flera myndigheter har också angett att de har tecknat gröna hyresavtal vilket ger en bättre kontinuitet i samarbetet med fastighetsägaren. Generellt kan man säga att myndigheter som sitter i miljöklassade/märkta byggnader har lägre energianvändning per kvadratmeter än myndigheter som inte gör det. Mätdata

gällande energianvändning blir bättre då egna mätare finns, därigenom får myndigheter bättre koll på vad som är verksamhetsel respektive fastighetsel.

Bättre uppföljning

Kommerskollegium har under året fått egna elmätare som gör att de lätt kan följa upp sin energianvändning och effekter av genomförda åtgärder. Minskningen i energianvändning som de redovisar beror dock främst på att de kan mäta istället för att räkna på schabloner, och att de har installerat ett avancerat styrsystem för inomhusmiljö. Fortifikationsverket har till följd av enskilda mätningar förbättrat kvalitetssäkringen av sin energistatistik och uppmätt en minskad energianvändning med nästan 11 % vilket för deras del motsvarar 4 380 000 kWh.

Gröna hyresavtal

Gröna hyresavtal blir allt vanligare framför allt när det handlar om längre kontrakt. Grönt hyresavtal förutsätter att båda parter är involverade och engagerade då det krävs ett löpande arbete för att minska lokalers miljöpåverkan. Ett grönt hyresavtal medför gemensamma incitament mellan hyrestagare och fastighetsägare. Statens institutionsstyrelse tecknade gröna hyresavtal under förra rapporteringsperioden och under året har dessa börjat gälla för 95 % av fastigheterna i myndighetens verksamhet. Framförallt innebär de nya avtalen ett närmre samarbete med fastighetsägaren kring frågor som rör energianvändning och avfall.

Digitalisering

Att utnyttja IT för att minska energianvändningen är det många myndigheter som har fortsatt med under året. Bolagsverket har arbetat med att virtualisera sina servrar för att minska energianvändningen. Centrala studiestödsnämnden har utökat möjligheterna till e-faktura och årsbesked elektroniskt. De håller även e-utbildning för nyanställda. Flertalet myndigheter anger också att de i högre grad än tidigare använder sig av resfria möten, genom att exempelvis använda sig av Adobe Connect, Lync/Skype för företagsamt videokonferenser.

Systematiskt energiarbete

Av de 97 myndigheter som svarade på frågan om de har en strategi för sitt energiarbete svarade 41 % att de har det, vilket är en ökning med 4 % från förra året. Flera myndigheter har dock identifierat energianvändningen som en betydande miljöaspekt, vilket gör att myndigheterna arbetar systematiskt med dessa frågor inom ramen för sina miljöledningssystem.

Umeå universitet har haft ett fortsatt gott samarbete med Akademiska Hus och systematiskt fortsatt att minska energianvändningen, under 2015 med 5,2 % vilket i deras fall motsvarar ca 140 normalstora villors energianvändning.

Samarbete med fastighetsägare

Totalt anger 99 myndigheter att de har minskat sin energianvändning genom samarbete med sina fastighetsägare. Riksantikvarieämbetet samarbetar aktivt kontinuerligt med alla sina tre hyresvärdar. Det har fått till följd att energi

användningen har minskat med 38 %. Karlstad Universitet samverkar aktivt med Akademiska Hus. I både Umeå och Karlstad har så kallade marklager⁷ etablerats, vilket minskar inköpt värme och kyla avsevärt. Post- och Telestyrelsen har fasta möten varannan månad med sin hyresvärd där en stående punkt på agendan är energianvändning och lokalfrågor. Det har exempelvis resulterat i ett tidsbaserat ventilationssystem som endast är aktivt under arbetstid, samt att rumstemperaturen optimeras löpande. Ett flertal myndigheter använder sig av moderna värmeväxlare för att kyla och värma upp lokaler, till exempel Bolagsverket och Statens maritima museer. De senare har även använt sig av energitjänster för att kartlägga energianvändningen på museifartyg. Arbetsgivarverket har minskat sin energianvändning med 64 % det senaste året. Minskningen beror på att man har flyttat till mindre, mer energieffektiva BREEAM-certifierade⁸ lokaler. Andra miljöklassningar av byggnader är den svenska standarden Miljöbyggnad⁹ och LEED¹⁰.

Fokus - Folkhälsomyndighetens samverkan med fastighetsägare

Flertalet åtgärder har genomförts i samarbete med hyresvärderna; byte av ventilationsfläktar har gett en minskning av elanvändningen på 74 000 kWh, inventering belysningsarmaturer för att stegvis gå över till mer effektiva ljuskällor, byte av värmeåtervinningsbatterier samt installation av värmepump mellan värmeslinga och köldbärare, vilket beräknas ge en besparing på 1180000 kWh. Myndigheten har även införskaffat låncyklar till personalen och köpt en elbil.

Åtgärder för att öka andelen miljökrav i upphandlingar

Myndigheter har i allmänhet en upphandlingspolicy som anger att miljökrav ska ställas (när det är möjligt och relevant anger en del). Det som sticker ut bland redovisade åtgärder är bl.a. att myndigheterna i flera fall inte bara ställer miljökrav utan även sociala och etiska krav i samband med upphandlingar. Både Försvarshögskolan och Göteborgs universitet har med avsnitt om miljökrav och sociala krav vid inköpsutbildningar. Flera myndigheter, bl.a. Havs och vattenmyndigheten och Umeå universitet, refererar till Miljöstyrningsrådets kriterier för miljökrav i upphandlingar, som Upphandlingsmyndigheten ansvarar för i dag.

I år redovisar flera myndigheter att de vidtar åtgärder för att bättre kunna följa upp vilka miljökrav som har ställts. Fortifikationsverket har under 2015 gjort försök med att ställa miljökrav på byggvaror enligt byggvarubedömningen och utvärdering pågår av hur kravet ska följas upp. Vid Naturhistoriska riksmuseet ska avsteg

---

⁷ Geotermalanläggningar med värmepumpsteknik där värme och kyla kan lagras och användas vid behov.

⁸ BREEAM, Building Research Establishment Environmental Assessment Method, är ett certifieringssystem för att bedöma omfattningen av miljöpåverkan relaterad till byggnader.

⁹ Miljöbyggnad är utvecklat för svenska förhållanden, sträcker sig från brons till guld och gäller såväl nybyggnad som befintliga byggnader.

¹⁰ LEED är en internationell standard framtagen av U.S. Green Building Council. LEED certifierade byggnader rankas enl. Silver, Guld och Platinum och gäller såväl befintliga som ny- och ombyggnation.

från gällande riktlinjer för miljökrav vid upphandlingar vara skriftligt dokumenterade.

Sveriges lantbruksuniversitet har tagit fram och implementerat en miljöriskbedömning med syftet att identifiera upphandlingar med betydande miljöaspekter.

I övrigt anger de flesta myndigheter att de strävar efter att köpa ekologiska produkter. Miljökrav ställs också i hyresavtal, satsning sker på grön el eller förnybar el och vid upphandling av resebyråer. Vid inköp och leasing av personbilar och hyrbilar ska också miljöbilar väljas. Flera länsstyrelser satsar på förbättrade avtal med hyrbilsföretag. Även vid inköp av IT-utrustning ställs miljökrav.

Luftfartsverket har ställt miljökrav vid nytecknade av hyresavtal för nytt huvudkontor. Innan tecknandet av nytt hyresavtal gjordes en Energi- och Hållbarhetsanalys för fastigheten för att kunna ta hänsyn till resultatet i ombyggnationen. Vid upphandling av nya fordon vid Kustbevakningen finns tydliga riktlinjer för att de bl.a. ska uppfylla buller- och utsläppskrav. I upphandling av varvsavtal har krav ställts på att leverantörerna ska vara ISO 14001-certifierade.

Några myndigheter ställer krav på att leverantören ska arbeta efter ett miljöledningssystem. Detta gör bl.a. Kriminalvården och Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige.

Myndigheten för press, radio och tv har under 2015 köpt in IT-utrustning och möbler genom avrop från ramavtal som innehåller krav på produkterna och leverantörerna bl.a. avseende energi- och resurseffektivitet och innehåll av skadliga ämnen. Skolverket ska införa nya inköpsrutiner för att säkerställa att inköp av exempelvis datorer och kopiatorer uppfyller Upphandlingsmyndighetens kriterier, framtagna av tidigare Miljöstyrningsrådet.

Om nätverksarbete och särskilda uppdrag

Naturvårdsverket organiserar ett nätverk för hållbar upphandling och avtalsuppföljning med ca 10- 15 myndigheter som träffas 3-4 gånger per år. Myndigheterna utbyter erfarenheter om hur krav på miljöhänsyn och social hållbarhet kan ställas i upphandlingar och i frågor om avtalsuppföljning. Även frågor om rapportering enligt miljöledningsförordningen av myndigheters miljökrav i upphandlingar diskuteras. Om behov av vägledning finns så bjuder Naturvårdsverket in Upphandlingsmyndigheten, Kammarkollegiet eller annan myndighet.

2. Statistik från myndigheternas direkta miljöpåverkan

Nedan redovisas statistik från myndigheternas miljöledningsredovisningar.

Resultat 2015 för resor och transporter

Tjänsteresor och transporter påverkar generationsmålet genom CO₂-utsläpp till atmosfären. De miljö kvalitetsmål som påverkas är Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Skyddande ozonskikt och Giftfri miljö.

Utsläppen av koldioxid från resor och transporter har minskat under 2015 jämfört med 2014. Myndigheternas sammanlagda redovisade koldioxidutsläpp från resor och transporter uppgår till ca 375 000 ton. Det motsvarar ca 2 procent av Sveriges samlade koldioxidutsläpp från transporter eller ca 0,7 procent av Sveriges totala utsläpp¹¹. Utslaget på antal inrapporterade årsarbetskrafter, dvs. knappt 189 000, blir koldioxidutsläppen ca 2,0 ton per årsarbetskraft 2015. För 2013 och 2014 var siffrorna respektive 2,4 och 2,1 ton per årsarbetskraft.

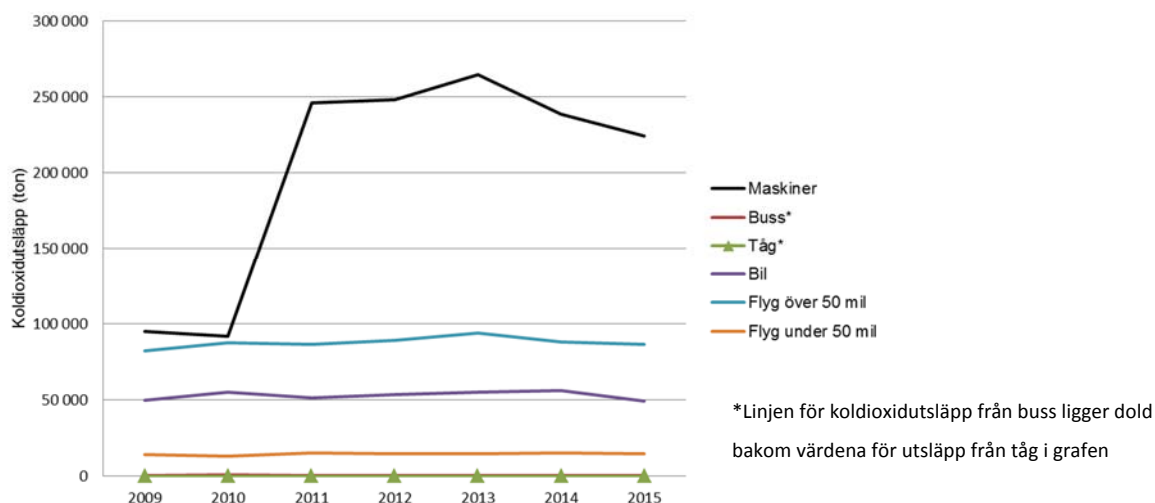
Tabell 2. Koldioxidutsläppen per fordonslag 2013-2015

Trafikslag	2013	2014	2015
Maskiner	264 512	238 216	223 911
Buss	304	232	305
Tåg	1	1	1
Bil	55 131	56 084	49 166
Flyg över 50 mil	93 975	87 922	86 592
Flyg under 50 mil	14 485	15 267	14 869
Totalt	428 408	397 722	374 844

Samtliga trafikslag, utom buss, visar en viss minskning under 2015 jämfört med 2014. Totalt minskar koldioxidutsläppen från resor och transporter med knappt 23 000 ton. Denna minskning motsvarar ca 4 600 varv runt jorden med bil¹².

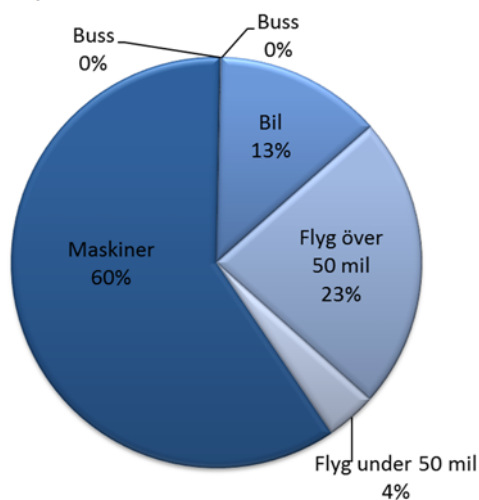
¹¹ 2014 släppte Sverige totalt ut 54,4 miljoner ton CO₂ekvivalenter (CO₂eq). Inom transportsektorn släpptes det ut totalt 17,8 miljoner ton CO₂eq. Siffrorna för 2015 är ännu inte publicerade.

¹² Beräkningen är gjord utifrån att en bil som drar 0,5 liter bensin per mil släpper ut 5 ton CO₂ per varv runt jorden.

Figur 2. Utsläpp av koldioxid från resor och transporter i ton uppdelat på trafikslag 2009 till 2015

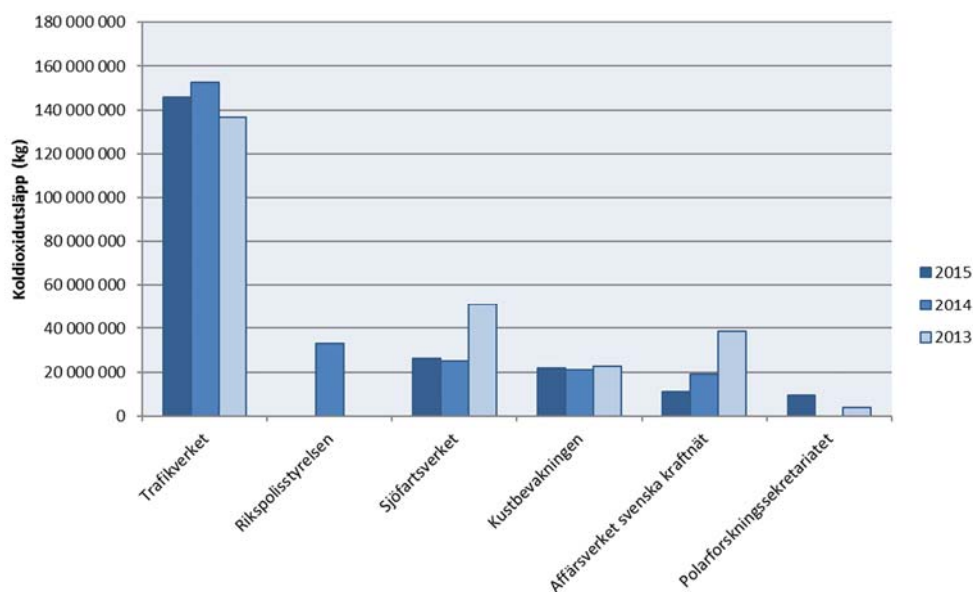
Figur 3 nedan visar koldioxidutsläppens procentuella fördelning på de olika trafikslagen. Maskiner och längre flygresor är de största posterna följt av bilresor. Fördelningen av koldioxidutsläpp från olika trafikslag har varit desamma de senaste fyra åren.

Figur 3. Fördelning av koldioxidutsläpp mellan olika trafikslag 2015

Maskiner och övriga fordon

Maskiner och övriga fordon står för den största delen av de redovisade koldioxidutsläppen. Totalt 52 myndigheter har redovisat utsläpp från maskiner och övriga fordon som de använder i sin myndighetsutövning. Det kan vara arbetsmaskiner av olika slag men även vägfärjor, patrullbåtar, snöskotrar, helikoptrar, isbrytare osv. Några få myndigheter står för merparten av utsläppen.

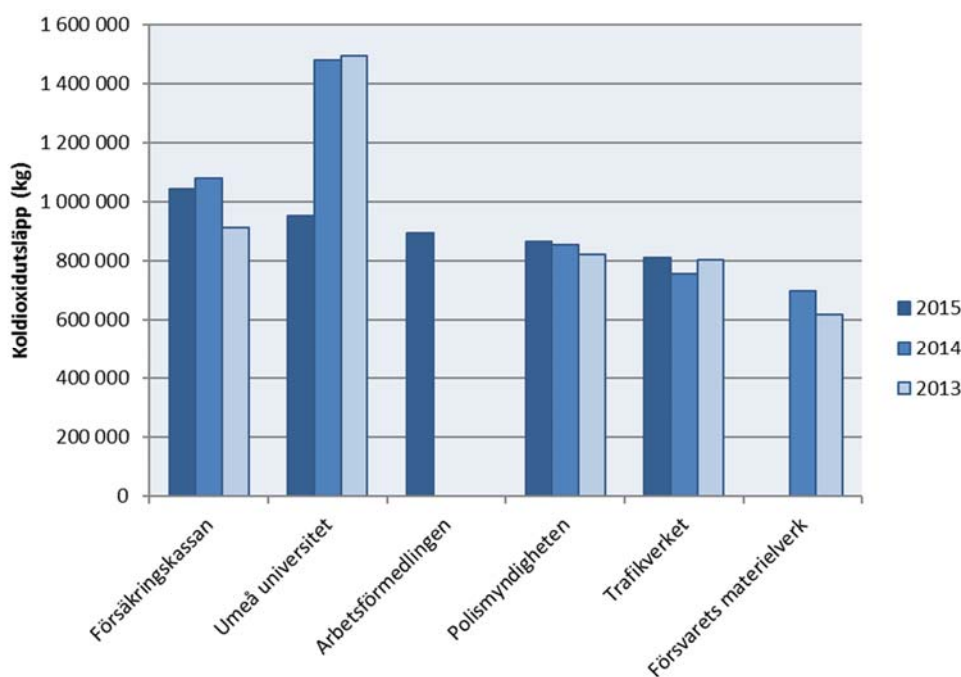
Figur 4. De fem myndigheter med högst totala utsläpp från maskiner och övriga fordon per år

Affärsverket svenska kraftnät och Trafikverket har minskat sina utsläpp sedan 2014. Sjöfartsverket har ökat sina utsläpp från maskiner och övriga fordon som domineras helt av deras fartygs- och helikopterverksamhet. Trots en ovanligt liten isutbredning har assistanserna som skett varit svåra vilket medfört en ökad bränsleförbrukning. Även tillfälliga utbildningsinsatser i samband med ett nytt helikoptersystem har bidragit till ökade emissioner.

Polarforskningssekreteriatets utsläpp av koldioxid från maskiner och övriga fordon är lägre jämfört med 2014. Utsläppen kommer främst från expeditionsverksamhet med isbrytare samt expeditionsrelaterade helikopterflygningar. Utsläppsmängderna påverkas av expeditionslängd, isförhållanden och längd på transfersträckor etc.

Flyg under 50 mil

Korta flygresor står för en relativt liten del av statens totala utsläpp av koldioxid, men de är ofta enkla att ersätta med mer miljövänliga resealternativ. De sammanlagda redovisade utsläppen från korta flygresor uppgick till knappt 15 000 ton 2015, vilket är på samma nivå som 2014.

Figur 5. De fem myndigheter med högst totala utsläpp från flyg under 50 mil per år

177 myndigheter (182 för 2014) har redovisat utsläpp från korta flygresor. De som har de största totala utsläppen från korta flygresor är större myndigheter.

Arbetsförmedlingen har ökat sina utsläpp. Arbets sättet i kärnverksamheten har förändrats vilket lett till en ökning av lokalt och regionalt resande. Ca 2 000 medarbetare har rekryterats vilket har lett till en markant ökning av tjänsteresorna under hösten. Utbildningar kopplade till nyanställningar utgör en stor del av flyg och tåg-resorna.

Umeå universitet har trots att de ligger bland de fem myndigheterna med högst totala utsläpp från korta flygresor minskat utsläppen sedan 2014. En minskning av flygresandet är ett resultat av att universitet tillhandahåller distansöverbryggande teknik som har utvecklats och blivit mer lättillgänglig och effektiv.

De fem myndigheter som har högst utsläpp av koldioxid per anställd från korta flygresor är relativt små myndigheter:

- Myndigheten för tillväxtpolitiska utredningar och analyser (961 kg CO₂)
- Barnombudsmannen (922 kg CO₂)
- Riksutställningar (862 kg CO₂)
- Trafikanalys (853 kg CO₂)
- Folkhälsomyndigheten (625 kg CO₂)

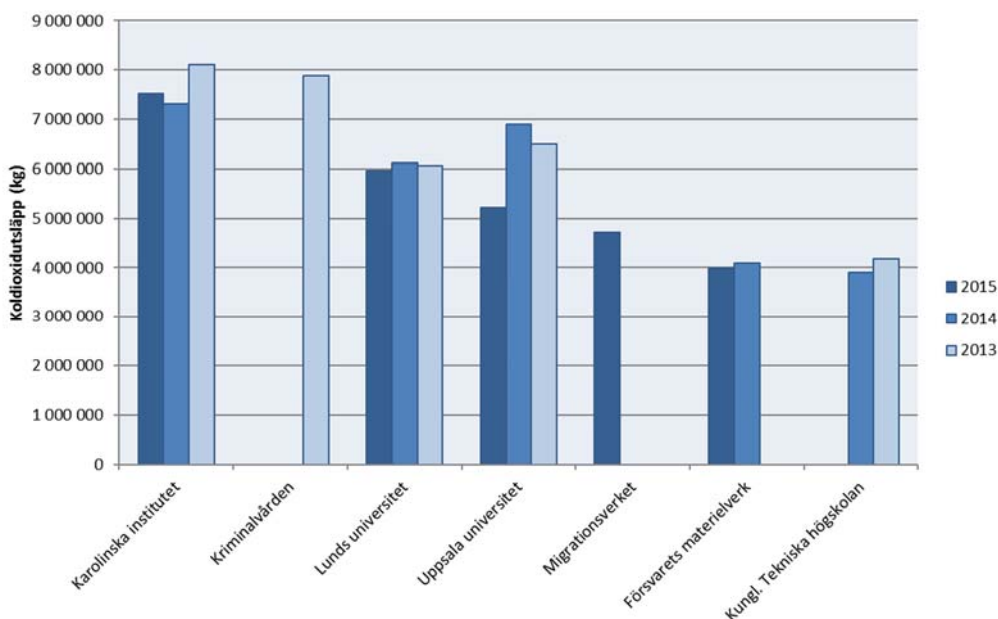
Även under 2014 låg Riksutställningar, Myndigheten för tillväxtpolitiska utredningar och analyser samt Trafikanalys bland de fem myndigheter med högst utsläpp från flyg under 50 mil per årsarbetskraft. Folkhälsomyndigheten och Barnombudsmannen har tillkommit utifrån 2015 års redovisning.

Barnombudsmannens kraftiga ökning från 2014 till 2015 hänförs till att det inom deras uppdrag genomfördes fler resor inom Sveriges gränser för att lyssna på barn

och unga samt träffa lokala och regionala beslutsfattare. Riksställningar har minskat motsvarande utsläpp.

Flygresor över 50 mil

Myndigheternas sammanlagda redovisade utsläpp från flygresor över 50 mil uppgår till ca 87 000 ton koldioxid, en minskning med ca 1000 ton jämfört med 2014. 182 myndigheter (183 för 2014) har redovisat utsläpp från flyg över 50 mil.

Figur 6. De fem myndigheter med högst totala utsläpp från flyg över 50 mil per år

De större universiteten ligger fortfarande högst om man tittar på de totala utsläppen även om Lunds respektive Uppsala universitet har minskat sina utsläpp något jämfört med 2014. Även Försvarets materielverk har minskat sina utsläpp något. Migrationsverkets ökade utsläpp från flygresor över 50 mil beror till viss del på den oväntade ökningen av antalet asylsökande under hösten som lett till ökade behov av flygresor för personalen.

Flera myndigheter som har i uppdrag att arbeta internationellt och inom EU har högre utsläpp per årsarbetskraft än andra myndigheter. De fem myndigheter som har de högsta utsläppen av koldioxid per årsarbetskraft från långa flygresor är:

- Svenska institutet (5684 kg CO₂)
- Myndigheten för tillväxtpolitiska utredningar och analyser (5256 kg CO₂)
- Nordiska Afrikainstitutet (4395 kg CO₂)
- Rymdstyrelsen (4258 kg CO₂)
- Folke Bernadotteakademien (4202 kg CO₂)

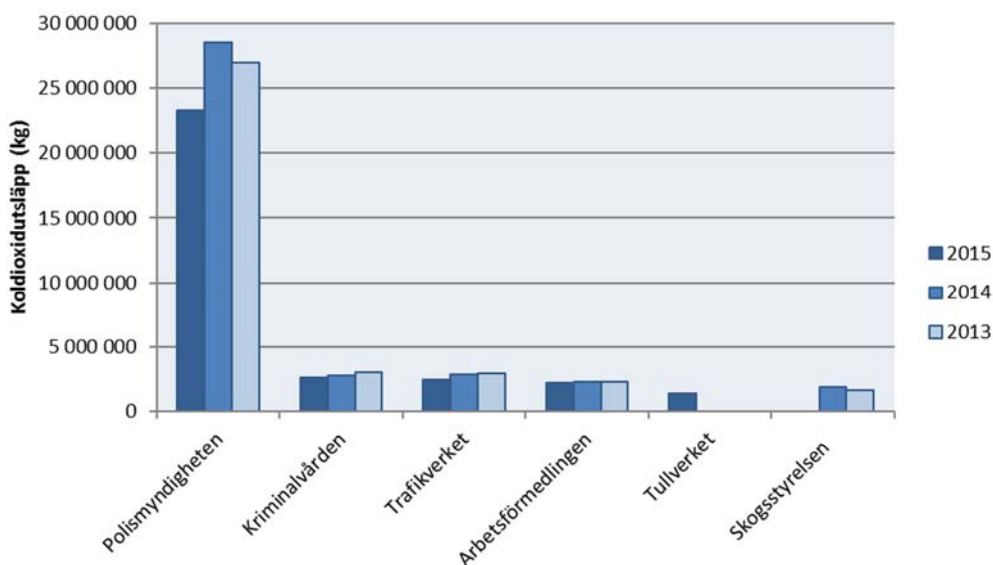
Svenska institutet och Nordiska Afrikainstitutet tillhör fortfarande de fem myndigheter som har högst utsläpp från långa flygresor per anställd men de har minskat utsläppen sedan 2014. Folke Bernadotteakademien har ökat sina utsläpp från längre

flygresor vilket förklaras av att verksamheten kräver internationella resor. De lyfter också fram att myndighetens närvaro i ett konfliktområde kan, genom fredsinsatser, på ett positivt sätt bidra till minskad miljöbelastning i berörd konfliktområde/region.

Bilresor

Myndigheternas sammanlagda redovisade utsläpp från bilresor uppgår till ca 49 000 ton koldioxid, en minskning med 7 000 ton sedan 2014. 178 myndigheter (176 för 2014) har redovisat utsläpp från bilresor. Bland dem som har högst totala utsläpp återfinns myndigheter med egna tjänstebilar och spridd verksamhet inom Sverige.

Figur 7. De fem myndigheter med högst totala utsläpp från bilresor per år

Fyra myndigheter som återfinns bland de med högst totala utsläpp av koldioxid från bilresor är desamma som 2014. Skogsstyrelsen har däremot minskat sina utsläpp genom sitt långsiktiga arbete med att successivt byta ut äldre tjänstebilar. Tullverket har tillkommit bland de fem med högsta utsläppen från bilresor. Ökningen förklaras delvis med att taxiresor tillkommit i redovisningen.

Myndigheter som reser mycket över hela landet för att t.ex. kunna genomföra inspektioner har högre utsläpp per årsarbetskraft än andra myndigheter. De fem myndigheter som har de högsta utsläppen av koldioxid per årsarbetskraft från bilresor är:

- Fortifikationsverket (2 268 kg CO₂)
- Sametinget (1 430 kg CO₂)
- Statens jordbruksverk (1 017 kg CO₂)
- Polismyndigheten (931 kg CO₂)
- Länsstyrelsen i Västerbotten (785 kg CO₂)

Fortifikationsverket har tillkommit bland de fem myndigheter med högsta utsläppen av koldioxid från bilresor vilket förklaras med ändrad redovisning från 2014 till 2015.

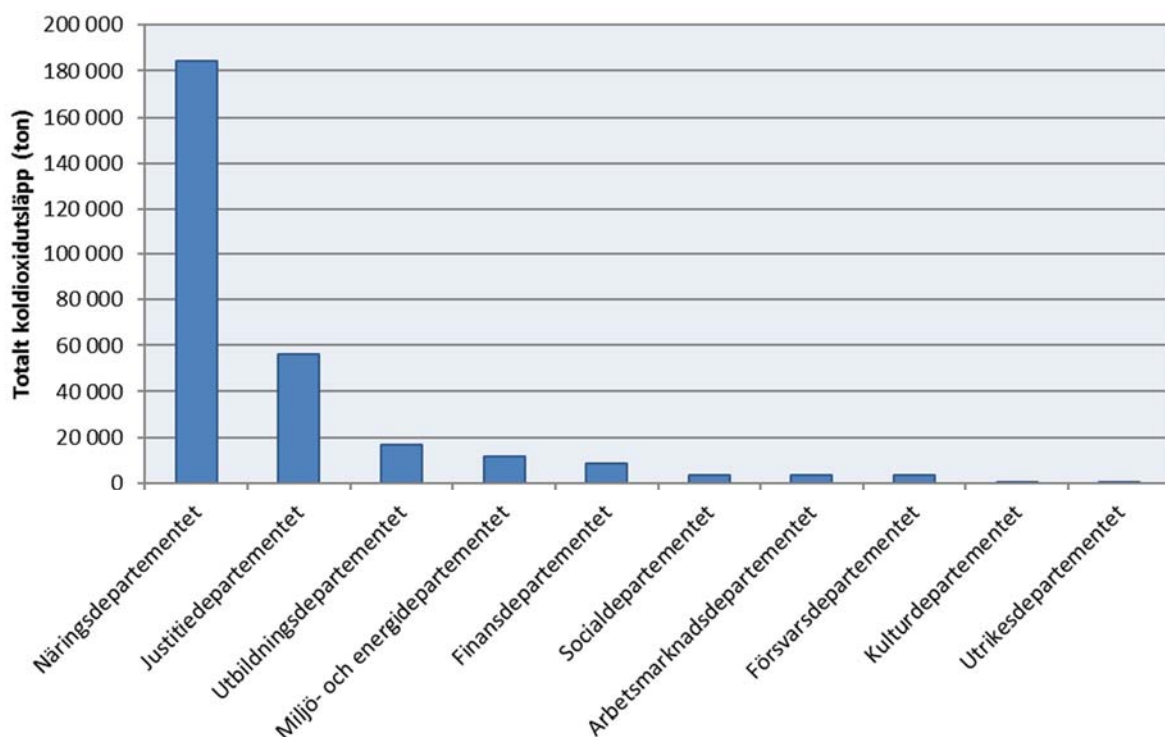
Tågresor

Tågresorna står för en minimal andel av statens totala utsläpp av koldioxid. De sammanlagda redovisade utsläppen från tågresor under 2015 uppgår till 579 kg. Motsvarande siffra för 2013 och 2014 var 842 respektive 677 kg.

Under 2015 har 173 myndigheter redovisat koldioxidutsläpp från tåg. Ungefär samma antal som för 2013 respektive 2014.

Jämförelse mellan myndigheter tillhörande olika departement

De myndigheter som tillhör Näringsdepartementet släppte 2015 ut drygt 180 000 ton koldioxid. I Näringsdepartementet ingår flera myndigheter som i sin kärnverksamhet använder maskiner och andra fordon med stora utsläpp t.ex. Luftfartsverket, Sjöfartsverket och Trafikverket.

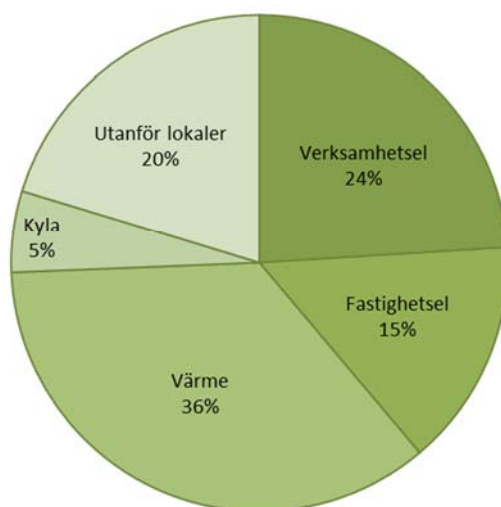
Figur 8. Sammanlagda utsläppen av koldioxid för myndigheter inom respektive departement

Myndigheternas energianvändning enligt miljöledningsförordningen

Det nationella generationsmålet innebär bland annat att miljöpolitiken ska fokusera sitt arbete så att ”andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön”. Användningen av energi leder till ökad klimatpåverkan, förorenad luft, mark- och vattenförsurning och därmed påverkas arbetet med att nå generationsmålet och de nationella miljökvalitetsmålen. Sex av målen har utpekats av regeringen som centrala; Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, God bebyggd miljö, Levande sjöar och vattendrag och Storslagen fjällmiljö.

Myndigheternas energianvändning, rapporterad enligt miljöledningsförordningen, redovisas nedan. Inköp av energieffektiva varor och tjänster (förordning 2014:480) redovisas i avsnittet *Miljökrav i upphandling*.

De senaste åren har myndigheternas sammanlagda redovisade energianvändning från verksamhetsel, fastighetsel, värme och kyla varit i princip oförändrad på ca 3 TWh. 2015 års totala energianvändning är ca 2,7 TWh, alltså en minskning med ungefär 217 GWh från 2014. Minskningen motsvarar effekten av i storleksordningen 4 500 fotbollsplaner täckta med solpaneler¹³, eller en yta lika stor som Östersunds stad.

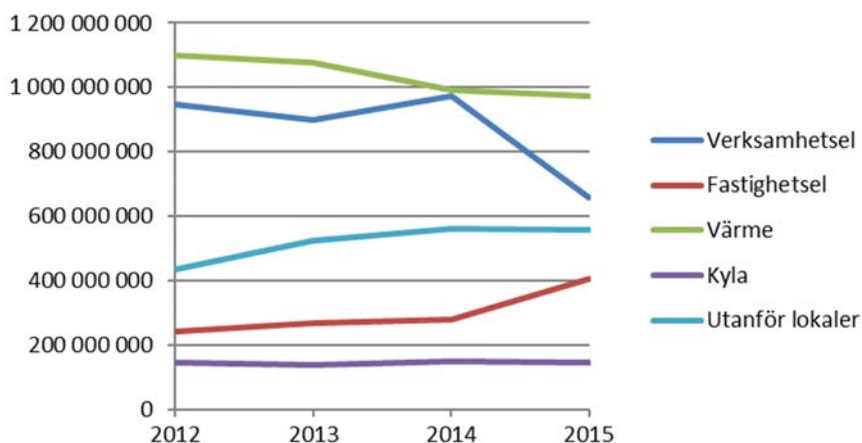

Figur 9. Fördelning på energislag 2015

Förhållandena i fördelning på energislag är i stort sett desamma 2015 som tidigare år, se figur 9. Av myndigheternas redovisade uppgifter utgörs cirka en tredjedel av energianvändningen av verksamhetsel, drygt en tredjedel av värme och övrig energislag (fastighetsel, kyla, utanför lokaler) utgör den sista tredjedelen. Många myndigheter kommenterar att de arbetat aktivt med åtgärder för att minska användningen av verksamhetsel, se exempel på sidan 24 – 25.

¹³ Antal kvm solpanel är baserad på att det behövs ca 6,5 kvm för att producera 1000 KWh på ett år.

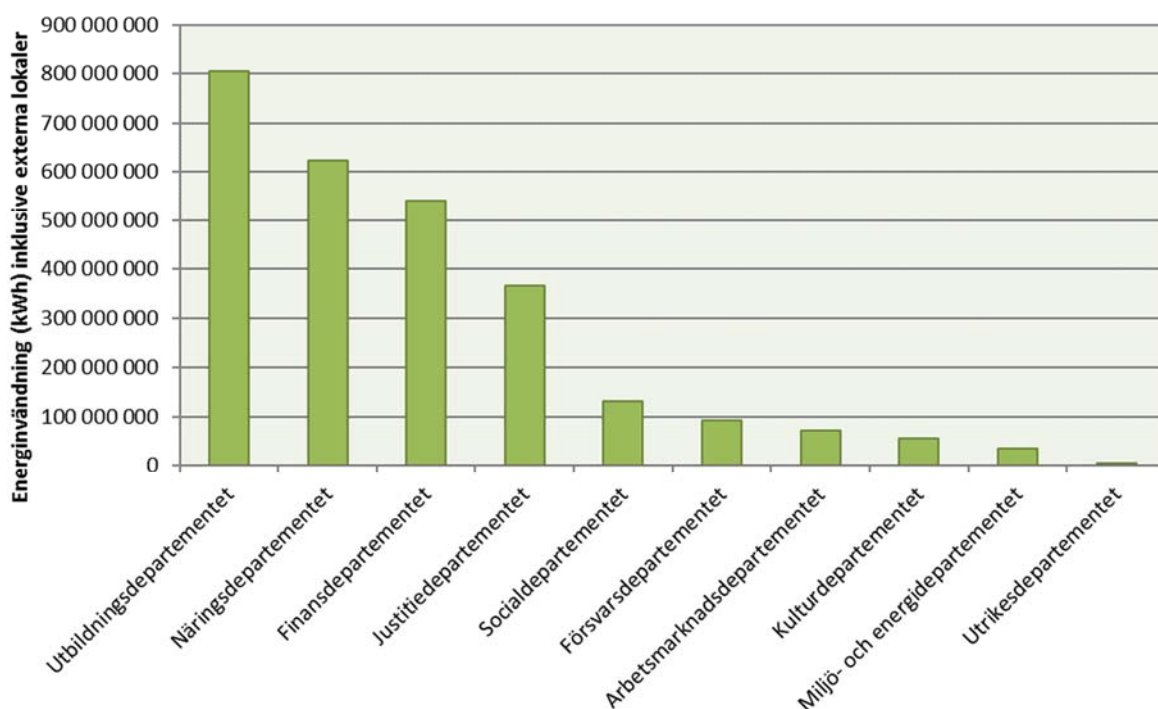
Det förefaller ofta vara problematiskt att få ut tillförlitliga uppgifter gällande fördelningen mellan verksamhetsel och fastighetsel. Flera myndigheter redovisar hela summan som antingen fastighetsel eller verksamhetsel. I figur 10 går det att utläsa att andelen verksamhetsel minskar samtidigt som fastighetselen ökar.

Figur 10. Energianvändning i kWh per energibärare, 2012-2015

Vid en jämförelse mellan myndigheter tillhörande olika departement visar resultatet att myndigheter tillhörande Utbildningsdepartementet är de som har den sammanlagt högsta totala energianvändningen, se figur 11. Utbildningsdepartement har flest myndigheter (45 stycken) vilket bidrar till hög energianvändning. Hos Näringsdepartementet återfinns exempelvis myndigheter som Trafikverket och Sjöfartsverket vilka båda har hög energianvändning på grund av sitt uppdrag utöver den energianvändning de har för drift av sina verksamhetslokaler. Om diagrammet istället skulle redovisa energianvändning per ytenhet skulle det se annorlunda ut.

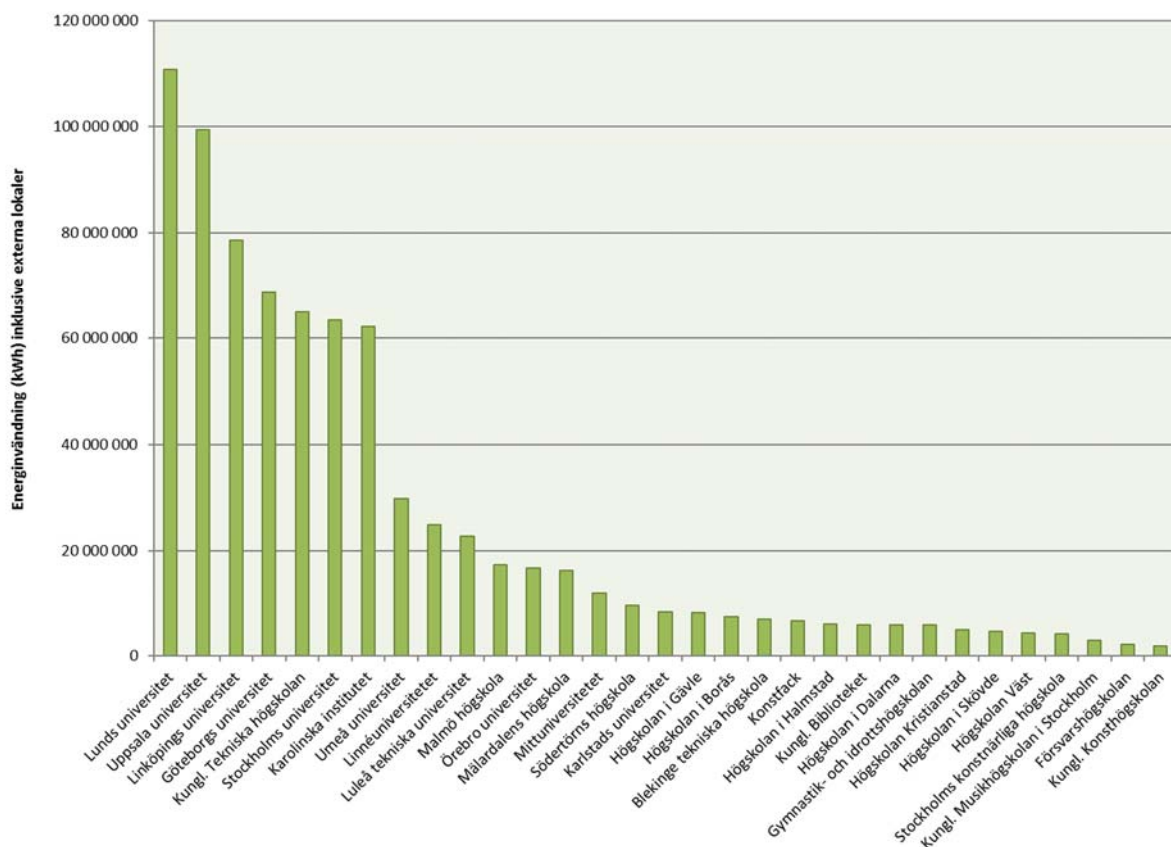
Energianvändning per myndighet och departement

Figur 11. Totala energianvändningen fördelat på departementstillhörighet

Statistiken i figur 11 kan användas till att kartlägga potentialen för energi-effektivisering inom respektive departements ansvarsområde. Data finns också kopplat till antal kvadratmeter och årsarbetskrafter för vidare analyser och jämförelser, men detta redovisas inte här.

Under utbildningsdepartementet återfinns bl.a. alla universitet och högskolor. Energianvändningen hos dessa har brutits ut i figur 12 som ett exempel på att möjliggöra jämförelser mellan liknande verksamheter under samma departement.

Figur 12. Energianvändningen för myndigheter tillhörande Utbildningsdepartementet

Förnybar energi

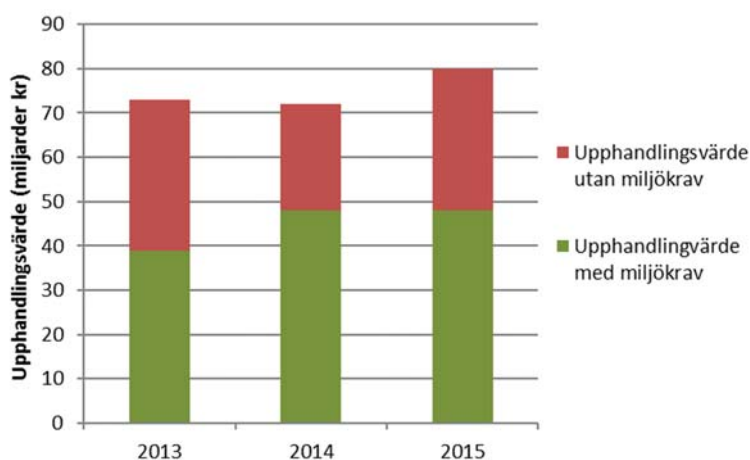
113 myndigheter redovisar att de helt eller delvis ställer krav på produktions-specifierad förnybar el. Det faktiska antalet myndigheter som helt eller delvis har förnybar energi är 177 stycken och 17 av dem är myndigheter som samtliga redovisar 100 % förnybar energi utan att det ställts några krav på det. Svårast är att ställa krav på förnybar värme då det ofta rör sig om fjärrvärme. Här är kunderna helt beroende av hur stor andel förnybar energi som den lokala fjärrvärmemixen består av. I rapporteringen framgår det också att åtta myndigheter¹⁴ tillverkar egen el, främst från med biogas och solceller. Totalt redovisas 2,4 GWh el från egen produktion. SLU har som ambition att till år 2020 var självförsörjande på energi. Utöver dessa åtta myndigheter anger Sjöfartsverket att man är i gång att solarisera sina fyrar och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap redovisar att man har en solcellsdriven camp i Sydsudan.

¹⁴ Sveriges Lantbruksuniversitet, Statens museer för världskultur, Statens energimyndighet, Kriminalvården, högskolorna i Skövde och Dalarna, Gymnastik- och idrotthögskolan samt Göteborgs Universitet

3. Miljökrav i upphandling

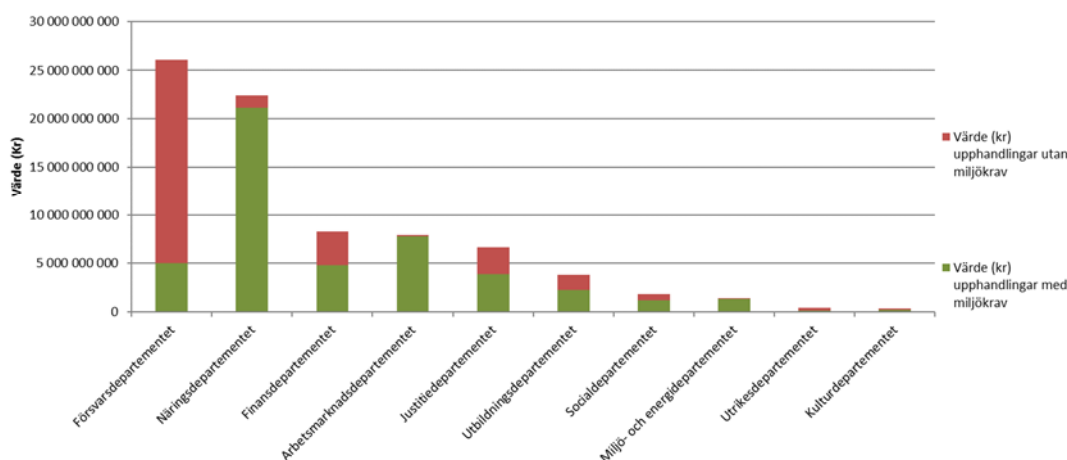
Generationsmålets innebär bland annat att miljöpolitiken ska fokusera sitt arbete så att konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälso-problem som möjligt. Samtliga miljö kvalitetsmål kan påverkas i samband med upphandling.

Myndigheternas sammanlagda redovisade värde för upphandlingar 2015 är ca 79 miljarder kronor. Motsvarande siffra för 2013 och 2014 var 73 respektive 72 miljarder kronor. Det sammanlagda värdet av upphandlingar som inkluderar miljökrav 2015 anges till ca 48 miljarder kronor. Motsvarande siffra för 2013 och 2014 var 39 respektive 48 miljarder kronor. Det innebär att ca 60 procent av värdet utgörs av upphandlingar med miljökrav för 2015. Andelen var 53 % 2013 och 67 % 2014.

Figur 13. Upphandlingsvärde med och utan miljökrav de tre senaste åren

Vid en jämförelse mellan myndigheter tillhörande olika departement framgår att de myndigheter som tillhör Försvarsdepartementet står för det i särklass största sammanlaga upphandlingsvärdet samtidigt som andelen miljökrav är låg.

Figur 14. Figuren visar totala upphandlingsvärdet respektive andel med miljökrav för myndigheter tillhörande de olika departementen

Upphandling är ett område där myndigheterna har svårt att ta fram siffror, varför det bör framhållas att jämförelser mellan år och myndigheter är osäkra. Alla myndigheter har kanske inte uppmärksammat förtydliganden som har gjorts av Naturvårdsverket via lathundar och hjälptexter inför årets redovisning. Upphandlingar där avtal har skrivits under året ska redovisas och alla direktupphandlingar (under och över direktupphandlingsgränsen) och avrop från ramavtal ska tas med. Vid avrop från ramavtal ska samtliga avrop med miljökrav redovisas dvs. både avrop mot befintliga ramavtal med miljökrav och myndighetens egna ställda miljökrav vid avrop. Värdet av själva ramavtalet ska inte redovisas eftersom ett ramavtal i sig inte har någon positiv miljöpåverkan utan den uppstår först när ett avrop sker.

I årets redovisning har 82 procent (155 stycken) av myndigheterna redovisat att de har ställt miljökrav vid upphandling vilket är samma procentsiffra som 2014.

Tabell 3. Myndigheter med störst upphandlingsvolym i kronor 2015

2015			
Myndighet	Värde av upphandlingar totalt	Värde upphandlingar med miljökrav	Andel upphandlingar med miljökrav
Försvarets materielverk	25 917 000 000	4 976 000 000	19%
Trafikverket	19 493 562 620	19 493 562 620	100%
Arbetsförmedlingen	7 886 808 000	7 727 618 000	98%
Migrationsverket	5 002 072 373	2 745 015 074	55%
Statens fastighetsverk	2 446 962 420	2 251 205 426	92%
Fortifikationsverket	1 894 600 617	1 687 031 037	89%
Kronofogdemyndigheten	1 493 940 247	168 916 260	11%
Skatteverket	1 493 940 247	168 916 260	11%
Transportstyrelsen	1 074 836 078	765 437 800	71%
Försäkringskassan	690 715 520	641 539 209	93%
Totalt	67 394 438 122	40 625 241 686	60%

Under 2015 tillkom Kronofogdemyndigheten, Skatteverket och Transportstyrelsen bland de tio myndigheter med största upphandlingsvolymerna. För ett par myndigheter, som även låg bland de tio myndigheterna med högsta upphandlingsvärdet 2014, Försvarets materielverk och Migrationsverket, minskade andelen upphandlingar med miljökrav under 2015.

Det sammanlagda upphandlingsvärdet för de 10 myndigheterna, i tabell 3, är ca 67 miljarder kronor vilket utgör 85 procent av det totala upphandlingsvärdet för samtliga myndigheter (ca 79 miljarder kronor). För de tio myndigheterna utgör värdet av upphandlingar med miljökrav ca 41 miljarder vilket motsvarar ca 85 procent av samtliga myndigheters redovisade värde av upphandlingar med miljökrav.

Av myndigheterna har ca 15 % (29 stycken) inte redovisat några uppgifter om genomförda upphandlingar under 2015.

Förordningen om energieffektiva inköp (2014:480) redovisas för andra gången i samband med Miljöledning i staten, men för första gången som en integrerad del i

den ordinarie rapporteringsstrukturen. Antalet upphandlingar där myndigheter anger att de ställt krav enligt förordningen uppgår till 64 stycken. Om avrop från statliga ramavtal genomförts borde denna siffra vara högre då Kammarkollegiet i sina ramavtalsupphandlingar ställt krav enligt förordningen på de områden där det är möjligt (se vidare nedan *Upphandling av statliga ramavtal*). Dock är det oklart hur många av myndigheterna som tagit hänsyn till detta i sin redovisning. Avrop som redovisas ska överstiga aktuellt tröskelvärde¹⁵.

Enligt förordning om energieffektiva inköp ska myndigheter vid alla inköp av varor med ekodesign, energimärkning, däck samt IT-utrustning över specifika tröskelvärden ställa energikrav. Det finns möjlighet för myndigheterna att undanta inköp eller upphandlingar från kravet om myndigheten som inför inköpet bedömer att ett inköp av sådana byggnader, varor och tjänster eller ingående av hyresavtal avseende byggnader och lokaler inte är förenligt med:

- a) kostnadseffektivitet,
- b) ekonomisk genomförbarhet,
- c) hållbarhet i vidare bemärkelse,
- d) teknisk lämplighet, eller
- e) tillräcklig konkurrens.

Upphandling av statliga ramavtal 2015

Av de myndigheter som omfattas av miljöledningsförordningen är fyra stycken statliga inköpscentraler. Dessa är Arbetsgivarverket, Ekonomistyrningsverket, Kammarkollegiet och Riksgälden. Under 2015 upprättade Arbetsgivarverket ett ramavtal inom ett område och Kammarkollegiet upphandlade ramavtal inom 22 områden.

---

¹⁵ Tröskelvärdena anges i artikel 7 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor o och tjänster.

4. Förslag till förbättringar

Naturvårdsverket och Energimyndigheten har utifrån myndigheternas redovisningar för 2015 identifierat ett antal förbättringar som ett led i den fortsatta utvecklingen av myndigheternas miljöledningssystem. En bedömning har gjorts att förslagen inte bör innebära några större administrativa bördor för myndigheterna utan kommer istället vara ett stöd i arbetet med att införa och upprätthålla effektiva miljöledningssystem.

Naturvårdsverkets och Energimyndighetens vägledning

Vägledningen avser att stärka:

- Hur myndigheterna kan formulera mätbara mål (kvantitativa eller kvalitativa) i samband med den årliga verksamhetsplaneringen och beskriva hur målen bidrar till de nationella miljömålen.
- Myndigheternas interna arbetssätt för att minska koldioxidutsläppen och energianvändningen och förbättra arbetet med att ställa miljökrav vid offentlig upphandling.
- Arbetet med miljöanpassad upphandling i syfte att bl.a. tydliggöra vilka ramavtal som innehåller miljökrav. Arbetet kommer ske i samarbete med berörda myndigheter.
- Datakvaliteten bl.a. genom bättre insamlingsmetoder som leder till en mer fullständig rapportering särskilt gällande koldioxidutsläpp och energianvändning. Inom energiområdet finns behov av få fram kvalitetssäkrad data särskilt gällande fördelningen på verksamhets- och fastighets-.

Revidering av miljöledningsförordningen

För att få en bättre bild av myndigheternas systematiska miljöarbete enligt miljöledningsförordningen föreslår Naturvårdsverket att nuvarande redovisning kompletteras med vissa delar av förordningens krav som inte i dagsläget redovisas av myndigheterna. De gäller enligt följande:

- om miljöledningssystemet är integrerat i verksamheten (3§),
- om dokumenterade rutiner finns för att upprätthålla och utveckla miljöledningssystemet (11 §),
- om interna miljörevisioner genomförts (17 §).
- om ledningens genomgång av miljöledningssystemet har skett (18 §)

Då miljöledningsarbetet ska vara integrerat i myndigheternas verksamhet bör miljöutredningen uppdateras oftare än vart femte år som är ett krav enligt 4 § i förordningen. Naturvårdsverket föreslår att myndigheterna uppdaterar sina miljöutredningar i samband med verksamhetsplaneringen.

Redovisningen enligt miljöledningsförordningen har, förutom de delar som rör själva miljöledningssystemet, hittills omfattat tre områden; tjänsteresor och transporter, energianvändning och miljökrav i upphandling. Naturvårdsverket

föreslår att en komplettering av redovisningen till att också omfatta t.ex. avfall utreds.

Enligt förordningen får vissa myndigheter ha ett förenklat miljöledningssystem och endast redovisa sin direkta miljöpåverkan. Naturvårdsverket ser inte att det finns behov av att ha denna uppdelning då samtliga myndigheter ska utreda både sin direkta och indirekta miljöpåverkan i miljöutredningen. Det finns ett behov av att se över indelningen av miljöpåverkan i indirekt och direkt. Enligt internationella standarder för miljöledning används i första hand begreppen positiv och negativ miljöpåverkan.

Naturvårdsverket föreslår mot bakgrund av ovanstående att indelningen i förenklat ledningssystem tas bort och att uppdelningen i direkt och indirekt miljöpåverkan ses över.

Regeringskansliets myndighetsdialog

Redovisningen av myndigheternas rankingpoäng visar tydligt att de myndigheter som är registrerade enligt EMAS eller certifierade enligt ISO 14001 eller annat tredjepartsgranskat system har erhållit höga totalpoäng. Det tyder på ett systematiskt miljöarbete som är integrerat i verksamheten. Naturvårdsverket föreslår att regeringen i sin dialog med myndigheterna tar upp frågan om myndigheten har en betydande miljöpåverkan och därmed bör vara registrerad eller certifierad enligt 3§ i miljöledningsförordningen.

Miljöutredningen utgör grunden för miljöledningssystemet och därmed styrningen av myndighetens miljöarbete. Ca 18 % av myndigheterna har uppdaterat sina miljöutredningar 2010 eller tidigare. Naturvårdsverket föreslår att regeringen i sin dialog med myndigheterna lyfter fram arbetet med miljöutredningen och att den ska uppdateras minst vart femte år enligt miljöledningsförordningen.

5. Ranking - en jämförelse mellan myndigheternas miljöledningsarbete

Syftet med att poängsätta myndigheternas miljöledningsredovisningar och jämföra resultaten är att få en bild av hur aktivt och systematiskt myndigheterna arbetar med den direkta och indirekta miljöpåverkan genom att formulera mål och genomföra åtgärder utifrån miljöledningsförordningens krav. Bedömningen ska spegla hur myndigheternas miljöarbete går framåt genom att de har infört ett systematiskt miljöarbete som är integrerat i styrningen av verksamheten.

Bedömningen är tänkt att stimulera myndigheternas ledning och medarbetare till att förbättra sitt miljöledningsarbete och därmed minska sin negativa och öka sin positiva miljöpåverkan i arbetet mot en hållbar utveckling. Det övergripande syftet är att miljöarbetet ska bidra till att nå FN:s hållbarhetsmål, generationsmålet och de nationella miljökvalitetsmålen. Resultatet av bedömningen visar vilka myndigheter som ligger i framkant och vilka som har stora möjligheter att förbättra sitt miljöledningsarbete.

Naturvårdsverket har inför årets redovisning utvecklat systemet för att bedöma myndigheternas miljöledningsredovisningar. En särskild granskning har skett av de åtgärder som har vidtagits för att nå uppsatta mål. Även den slutliga måluppfyllelsen har bedömts. En poängsättning har också skett av omfattningen av de åtgärder som myndigheterna har vidtagit för att ge de anställda den kunskap de behöver för att beakta miljöfrågorna i sitt arbete. Myndigheterna har även fått poäng om de är certifierade enligt ISO 14001 och/eller registrerade enligt EMAS.

I granskningen har även ingått att poängsätta om myndigheterna har ställt krav på produktionsspecificerad förnybar el i sina elavtal och om energianvändningen har minskat som ett resultat av samverkan med myndighetens fastighetsägare.

Ett syfte med förändringen har varit att öka poängspridningen för att bättre återspegla det faktiska miljöledningsarbetet vid respektive myndighet. I bilaga 3 redovisas kriterierna och poängskalan för bedömning av myndigheternas miljöledningsredovisningar.

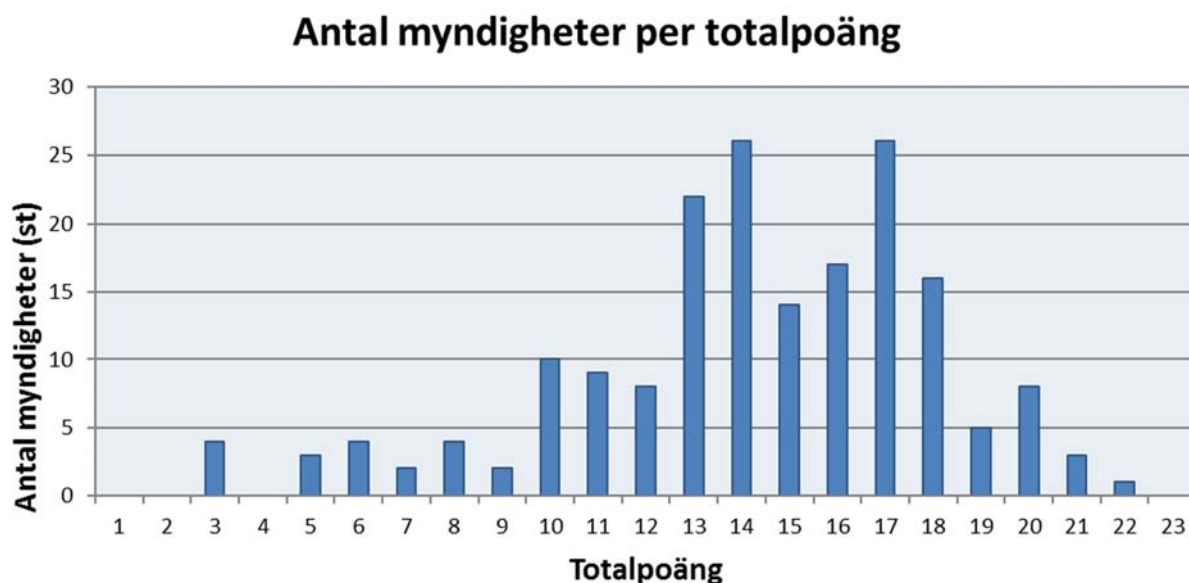
De myndigheter som omfattas av miljöledningsförordningen har olika uppdrag vilket gör att myndigheterna i första hand bör jämföra sina resultat med andra myndigheter med liknande verksamhet. För att underlätta detta har vi redovisat statistiken per departement.

Poängintervallet är 0 – max 23 poäng. Den lägsta respektive högsta poäng någon myndighet har fått är 3 respektive 22 poäng. Poängen är indelade i fem grupper utifrån i vilken grad miljöhänsyn är integrerad i verksamheten, se tabell 4. Jämförelsen med tidigare års värden försvåras i och med det nya poängsystemet. Det går däremot bra att jämföra flera andra uppgifter i redovisningen t.ex. koldioxidutsläpp, energianvändning och andel miljökrav i upphandling.

Tabell 4. Antal myndigheter med totalpoäng inom olika poängintervall, varav antal med förenklat miljöledningssystem och bedömning av i vilken grad miljöhänsyn är integrerad i verksamheten.

Poängintervall	Antal myndigheter	Antal myndigheter med förenklat miljöledningssystem	Bedömning av i vilken grad myndigheten har ett systematiskt miljöarbete som är integrerat i verksamheten
19 – 22	18	0	Mycket hög
16 – 18	60	5	Hög
13 – 15	62	16	Medel
10 – 12	28	7	Låg
3 – 9	19	9	Mycket låg

I bilaga 4 är myndigheterna inom respektive poänggrupp redovisade och med poängsumman per myndighet. I bilaga 5 redovisas myndigheterna per departement.

Figur 15. Diagrammet ovan visar antal myndigheter med olika poängsummor

En del i bedömningen är att granska hur de av myndigheterna redovisade målen för direkt och indirekt miljöpåverkan inklusive upphandling hänger samman med genomförda åtgärder och graden av måluppfyllelse. En myndighet bedöms ha integrerat miljöhänsyn i verksamheten i högre grad om man har:

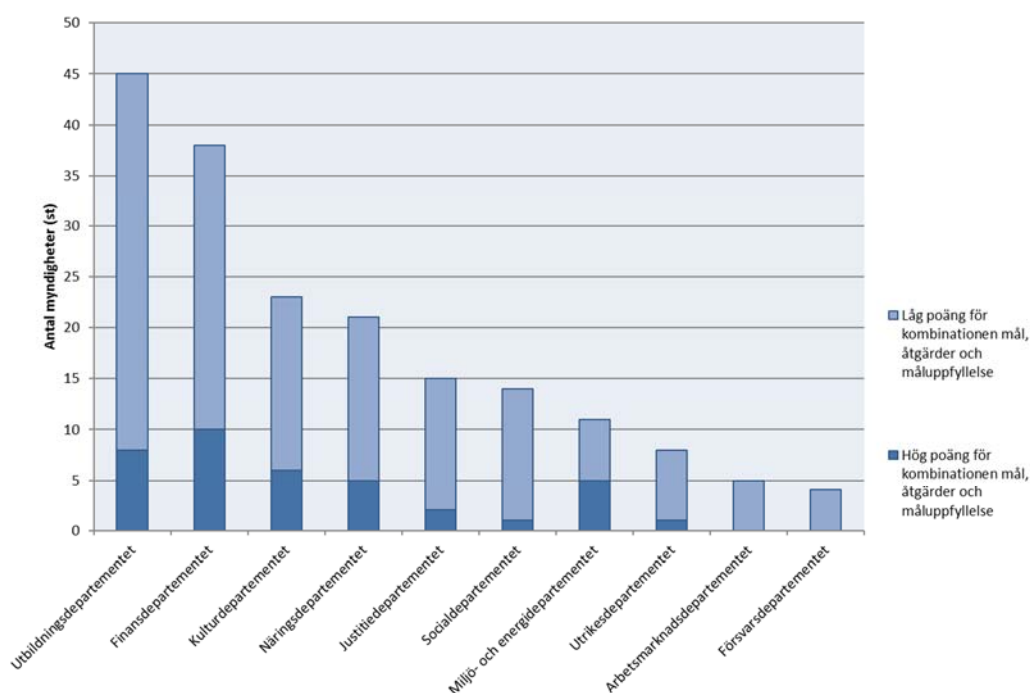
- registrerat verksamheten enligt EMAS och/eller certifierat den enligt ISO 14001 eller annat tredjepartsgranskat system,
- mål för både den direkta och indirekta miljöpåverkan och för miljöanpassade upphandlingar,
- genomfört åtgärder som kopplar till målen,
- hög måluppfyllelse/på väg att nå målen (vid mål satta på flera år),

- utbildat och informerat generellt all personal om miljöledningsarbetet och personal som hanterar arbetsuppgifter med en betydande miljöpåverkan.
- samarbetat med fastighetsägare och detta har resulterat i minskad energi-användning och om krav har ställts på produktionsspecificerad förnybar el i myndighetens elavtal.

Poängspridningen för de myndigheter som är registrerade enligt EMAS och/eller certifierade, antingen enligt ISO 14001, annat tredjepartsgranskat system, är mellan 10 - 22 poäng. De flesta, 23 av 40 myndigheter med någon form av certifiering, har mellan 18 och 22 poäng.

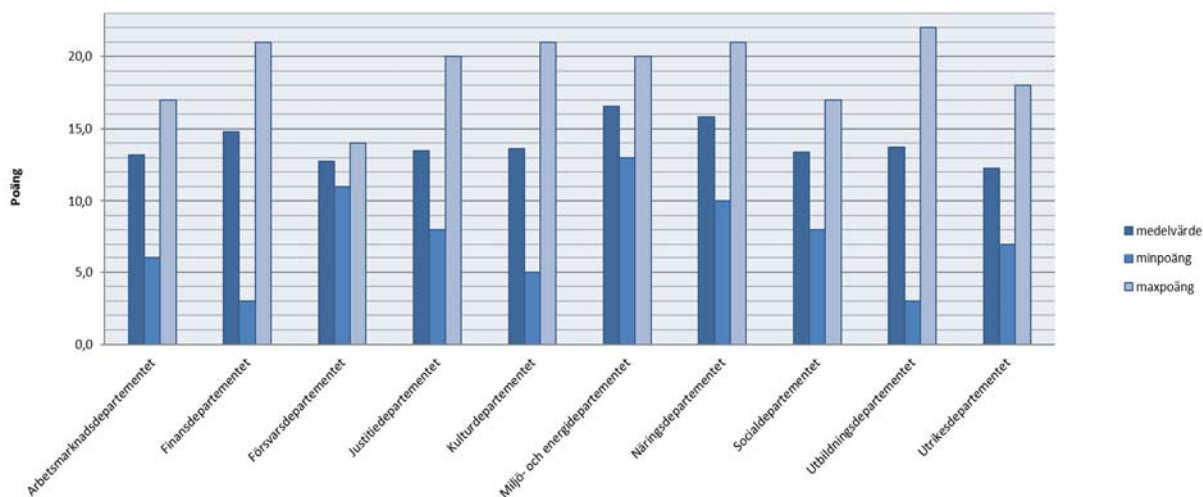
Myndigheternas placering i rankingen kan naturligt variera mellan åren beroende på förändringar inom myndigheterna.

Ett sätt att välja ut myndigheter som bedöms integrera miljöhänsyn i verksamheten i större utsträckning är att kombinera höga poängvärden för kriterierna mål, åtgärder och måluppfyllelse. Resultatet visar att andelen myndigheter med hög poängvärden för samtliga kriterier (mål, åtgärder och måluppfyllelse) är högst inom Miljö- och energidepartementet. Se figur 16.

Figur 16. Andel myndigheter med låg respektive hög poäng vid kombinationen högt poängvärde för mål, åtgärder och måluppfyllelse per departement

Vid en jämförelse av medelvärdet av totalpoängen för myndigheter tillhörande de olika departementen framgår det att högsta medelvärdet (över 15 poäng) erhåller myndigheter tillhörande Miljö- och energidepartementet respektive Näringsdepartementet, se figur 17.

Figur 17. Diagrammet visar medelvärdet i poängbedömningen för myndigheter tillhörande respektive departement samt högsta respektive lägsta totalpoäng som någon myndighet erhållit

Högsta enskilda poängen för myndigheter (20 poäng och högre) erhåller myndigheter tillhörande Finansdepartementet, Justitiedepartementet, Miljö- och energidepartementet, Näringsdepartementet och Utbildningsdepartementet. Samtidigt tillhör de myndigheter med lägsta poängen Finans- respektive Utbildningsdepartementet.

Bilaga 1

Förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter

SFS nr: 2009:907

Departement/myndighet: Miljö- och energidepartementet

Utfärdad: 2009-07-16

Ändrad: t.o.m. SFS 2015:981

Ändringsregister: SFSR (Lagrummet)

Källa: Regeringskansliet / Lagrummet

Innehåll:

Övergångsbestämmelser

1 § Denna förordning gäller domstolarna och de myndigheter

som anges i 22–32 §§.

Förordningen är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen. Förordning (2015:229).

DEFINITIONER

2 § I denna förordning avses med indirekt miljöpåverkan: en negativ eller positiv förändring i miljön som uppkommer som ett resultat av att någon annan än myndigheten vidtar en åtgärd som en följd av att myndigheten har meddelat föreskrifter eller fattat något annat beslut, gett råd, genomfört utbildning eller lämnat information, och direkt miljöpåverkan: en negativ eller positiv förändring i miljön som uppkommer som ett resultat av myndighetens verksamhet och som inte är indirekt miljöpåverkan.

SKYLDIGHET ATT HA ETT MILJÖLEDNINGSSYSTEM

3 § En myndighet som anges i 22–32 §§ ska inom ramen för sitt ordinarie uppdrag ha ett miljöledningssystem som integrerar miljöhänsyn i myndighetens verksamhet så att man tar hänsyn till verksamhetens direkta och indirekta miljöpåverkan på ett systematiskt sätt.

En myndighet som ska ha ett miljöledningssystem och vars verksamhet medför en betydande miljöpåverkan bör 1. registrera sig enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1221/2009 av den 25 november 2009 om frivilligt deltagande för organisationer i gemenskapens miljölednings- och miljörevisionsordning (Emas) och om upphävande av förordning (EG) nr 761/2001 och kommissionens beslut 2001/681/EG och 2006/193/EG, eller 2. certifiera sig enligt standarden ISO 14001.

Om det av 22–32 §§ framgår att myndigheten får ha ett förenklat miljöledningssystem, är det tillräckligt att miljöledningssystemet avser verksamhetens direkta miljöpåverkan. Förordning (2015:229).

MILJÖUTREDNING

4 § Miljöledningssystemet ska innebära att den miljöpåverkan som verksamhetens interna och externa verksamhet kan ge upphov till är utredd (miljöutredning). Miljöutredningen ska hållas aktuell genom att den ses över och uppdateras vid väsentliga förändringar i verksamheten eller minst vart femte år.

Utredningen ska innehålla uppgifter om de miljökrav i lag och annan författning som rör verksamheten.

5 § Miljöutredningen ska ligga till grund för miljöledningssystemets inriktning och utformning.

6 § Om myndigheten har ett förenklat miljöledningssystem men miljöutredningen visar att verksamheten kan ge upphov till betydande indirekt miljöpåverkan, ska miljöledningssystemet omfatta denna indirekta miljöpåverkan.

MILJÖPOLICY OCH MILJÖMÅL

7 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten har en miljöpolicy och fastställda miljömål för verksamheten. Miljömålen ska vara mätbara i den mån som det är praktiskt möjligt att mäta målen och hur de uppnåtts. Miljömålen ska hållas aktuella genom att de ses över och uppdateras minst vart tredje år.

8 § Miljöpolicy och miljömålen ska bidra till en hållbar utveckling och till att nå de nationella miljö kvalitetsmålen.

HANDLINGSPLAN, ANSVARFÖRDELNING OCH RUTINER

9 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten har en handlingsplan för arbetet med att nå miljömålen. De resurser, tillvägagångssätt och tidsramar som gäller för arbetet ska framgå av handlingsplanen.

10 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten tydligt anger den ansvarsfördelning som ska gälla i arbetet med att följa miljöpolicy och nå miljömålen. Ansvarsfördelningen ska framgå av handlingsplanen.

11 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten har sådana dokumenterade rutiner för styrningen av verksamheten som

1. säkerställer att miljöpolicy och gällande miljöregler följs,
2. bidrar till att minska negativ miljöpåverkan så långt möjligt, och
3. bidrar till att nå myndighetens miljömål.

12 § Handlingsplanen, ansvarsfördelningen och rutinerna ska innebära att arbetet med att följa handlingsplanen och nå miljömålen dokumenteras, redovisas, följs upp och revideras så att arbetet fortlöpande förbättras.

MILJÖANPASSAD UPPHANDLING

13 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten miljöanpassar sina upphandlingar i den mån en sådan anpassning är möjlig.

VERKTYG FÖR MILJÖANPASSNINGEN

14 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten genom information och utbildning fortlöpande utvecklar personalens kompetens och medvetenhet om miljöhänsyn i det egna arbetet.

15 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten så långt det är möjligt använder en energieffektiv informationsteknik som verktyg för att miljöanpassa sin verksamhet. Myndigheten ska i samma syfte även utarbeta en mötes- och resepolicy.

16 § Har upphävts genom förordning (2015:229).

ÅRLIG UPPFÖLJNING

17 § Miljöledningssystemet ska innebära att myndigheten årligen genomför interna miljörevisioner för att kontrollera att myndigheten följer gällande miljöregler och andra styrande dokument för myndighetens miljöledning och miljöarbete.

18 § Myndigheten ska årligen göra en genomgång av miljöledningssystemet och följa upp resultatet av arbetet så att

1. det framgår hur väl myndigheten har lyckats med att följa miljöpolicy och nå miljömålen, och
2. det finns underlag för beslut om det framtida miljöledningsarbetet.

19 § För uppföljningen enligt 18 § ska myndigheten

1. utföra den kontroll och göra de mätningar av verksamhetens miljöpåverkan som behövs,
2. utvärdera hur handlingsplanen enligt 9 § har fungerat, och
3. utvärdera hur gällande miljöregler har följts.

REDOVISNING

20 § En myndighet som ska ha ett miljöledningssystem ska årligen redovisa miljöledningsarbetet enligt formuläret i bilagan. Redovisningen ska vara undertecknad av myndighetens chef och i samband med myndighetens årsredovisning ges in till det departement i Regeringskansliet som myndigheten hör till och till Naturvårdsverket. Förordning (2015:229).

20 a § Domstolarna ska redovisa svar i de delar av bilagan som rör energieffektiva inköp enligt förordningen (2014:480) om myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader. Förordning (2015:229).

20 b § Naturvårdsverket ska senast den 15 april varje år till regeringen lämna en sammanfattning av myndigheternas årliga redovisningar enligt 20 §. Förordning (2015:229).

ATT INRÄTTA ETT MILJÖLEDNINGSSYSTEM FÖR FÖRSTA GÅNGEN

21 § En myndighet som inrättar ett miljöledningssystem för första gången ska inom åtta månader från det att myndigheten enligt denna förordning blev skyldig att ha ett miljöledningssystem

1. ha en projektplan för inrättandet som innehåller en tidsplan för inrättandet samt uppgifter om hur inrättandet är avsett att organiseras och vilka som är ansvariga för det arbetet, och
2. redovisa en miljöutredning enligt 4 §, den miljöpolicy och de miljömål som avses i 7 §, den handlingsplan som avses i 9 § samt hur miljöledningssystemet är avsett att integreras i den ordinarie verksamheten.

Redovisningen enligt första stycket 2 ska ges in till det departement i Regeringskansliet som myndigheten hör till och till Naturvårdsverket.

MYNDIGHETER SOM SKA HA MILJÖLEDNINGSSYSTEM

22 § I fråga om myndigheter som hör till Arbetsmarknadsdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Arbetsdomstolen,
2. Arbetsförmedlingen,
3. Arbetsmiljöverket,
4. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk

utvärdering, och

5. Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige.

De myndigheter som anges i första stycket 4 och 5 får ha ett förenklat miljöledningssystem.

Förordning (2015:229).

23 § I fråga om myndigheter som hör till Finansdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Allmänna reklamationsnämnden,
2. Arbetsgivarverket,
3. Ekonomistyrningsverket,
4. Finansinspektionen,
5. Fortifikationsverket,
6. Kammarkollegiet,
7. Konjunkturinstitutet,
8. Konsumentverket,
9. Kronofogdemyndigheten,
10. Lotteriinspektionen,
11. länsstyrelserna,
12. Riksgäldskontoret,
13. Skatteverket,
14. Statens fastighetsverk,
15. Statens tjänstepensionsverk,
16. Statistiska centralbyrån,
17. Statskontoret, och
18. Tullverket.

De myndigheter som anges i första stycket 1, 4, 10 och 12 får ha ett förenklat miljöledningssystem.

Förordning (2015:229).

24 § I fråga om myndigheter som hör till Försvarsdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Försvarets materielverk,
2. Försvarets radioanstalt,
3. Totalförsvarets forskningsinstitut, och
4. Totalförsvarets rekryteringsmyndighet.

Förordning (2015:229).

25 § I fråga om myndigheter som hör till Justitiedepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Brottsförebyggande rådet,
2. Brottsoffermyndigheten,
3. Datainspektionen,
4. Domstolsverket,
5. Ekobrottsmyndigheten,
6. Justitiekanslern,
7. Kriminalvården,

8. Kustbevakningen,
9. Migrationsverket,
10. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap,
11. Polismyndigheten,
12. Revisorsnämnden,
13. Rättsmedicinalverket,
14. Statens haverikommission,
15. Säkerhetspolisen, och
16. Åklagarmyndigheten.

De myndigheter som anges i första stycket 1–3, 6, 12 och 14 får ha ett förenklat miljöledningssystem. Förordning (2015:229).

26 §/Upphör att gälla U:2016-01-01/I fråga om myndigheter som hör till Kulturdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Diskrimineringsombudsmannen,
2. Institutet för språk och folkminnen,
3. Konstnärnämnden,
4. Livrustkammaren, Skoklosters slott med stiftelsen Hallwylska Museet,
5. Moderna museet,
6. Myndigheten för radio och tv,
7. Myndigheten för tillgängliga medier,
8. Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde,
9. Naturhistoriska riksmuseet,
10. Riksantikvarieämbetet,
11. Riksarkivet,
12. Riksutställningar,
13. Sametinget,
14. Statens centrum för arkitektur och design,
15. Statens försvarshistoriska museer,
16. Statens historiska museer,
17. Statens konstråd,
18. Statens kulturråd,
19. Statens maritima museer,
20. Statens medieråd,
21. Statens museer för världskultur,
22. Statens musikverk, och
23. Valmyndigheten.

De myndigheter som anges i första stycket 2, 3, 7, 11, 17, 18, 20 och 23 får ha ett förenklat miljöledningssystem. Förordning (2015:229).

26 §/Träder i kraft I:2016-01-01/I fråga om myndigheter som hör till Kulturdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Diskrimineringsombudsmannen,

2. Institutet för språk och folkminnen,
3. Konstnärsnämnden,
4. Livrustkammaren, Skoklosters slott med stiftelsen Hallwylska Museet,
5. Moderna museet,
6. Myndigheten för press, radio och tv,
7. Myndigheten för tillgängliga medier,
8. Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde,
9. Naturhistoriska riksmuseet,
10. Riksantikvarieämbetet,
11. Riksarkivet,
12. Riksutställningar,
13. Sametinget,
14. Statens centrum för arkitektur och design,
15. Statens försvarshistoriska museer,
16. Statens historiska museer,
17. Statens konstråd,
18. Statens kulturråd,
19. Statens maritima museer,
20. Statens medieråd,
21. Statens museer för världskultur,
22. Statens musikverk, och
23. Valmyndigheten.

De myndigheter som anges i första stycket 2, 3, 7, 11, 17, 18, 20 och 23 får ha ett förenklat miljöledningssystem. Förordning (2015:621).

27 § Har upphävts genom förordning (2015:229).

28 § /Upphör att gälla U:2016-01-01/ I fråga om myndigheter som hör till Miljö- och energidepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Affärsverket svenska kraftnät,
2. Elsäkerhetsverket,
3. Energimarknadsinspektionen,
4. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande,
5. Havs- och vattenmyndigheten,
6. Kemikalieinspektionen,
7. Naturvårdsverket,
8. Statens energimyndighet,
9. Statens geotekniska institut,
10. Statens va-nämnd,
11. Strålsäkerhetsmyndigheten, och
12. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.

De myndigheter som anges i första stycket 2 och 10 får ha ett förenklat miljöledningssystem. Förordning (2015:229).

28 § *Träder i kraft 1:2016-01-01/1* fråga om myndigheter som hör till Miljö- och energidepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Affärsverket svenska kraftnät,
2. Elsäkerhetsverket,
3. Energimarknadsinspektionen,
4. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande,
5. Havs- och vattenmyndigheten,
6. Kemikalieinspektionen,
7. Naturvårdsverket,
8. Statens energimyndighet,
9. Statens geotekniska institut,
10. Strålsäkerhetsmyndigheten, och
11. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.

Elsäkerhetsverket får ha ett förenklat miljöledningssystem. Förordning (2015:696).

29 § I fråga om myndigheter som hör till Näringsdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Bolagsverket,
2. Boverket,
3. Konkurrensverket,
4. Lantmäteriet,
5. Livsmedelsverket,
6. Luftfartsverket,
7. Myndigheten för tillväxtpolitiska utredningar och analyser,
8. Patent- och registreringsverket,
9. Post- och telestyrelsen,
10. Sjöfartsverket,
11. Skogsstyrelsen,
12. Statens jordbruksverk,
13. Statens veterinärmedicinska anstalt,
14. Statens väg- och transportforskningsinstitut,
15. Sveriges geologiska undersökning,
16. Sveriges lantbruksuniversitet,
17. Tillväxtverket,
18. Trafikanalys,
19. Trafikverket,
20. Transportstyrelsen, och
21. Verket för innovationssystem (Vinnova). Förordning (2015:229).

30 § I fråga om myndigheter som hör till Socialdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Barnombudsmannen,
2. E-hälsomyndigheten,

3. Folkhälsomyndigheten,
4. Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd,
5. Försäkringskassan,
6. Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd,
7. Inspektionen för vård och omsorg,
8. Läke medelsverket,
9. Myndigheten för delaktighet,
10. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd,
11. Pensionsmyndigheten,
12. Socialstyrelsen,
13. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering,
14. Statens institutionsstyrelse, och
15. Tandvårds- och läke medelsförmånsverket.

De myndigheter som anges i första stycket 1, 2, 4, 6, 9, 10 och 13 får ha ett förenklat miljöledningssystem. Förordning (2015:981).

31 § I fråga om myndigheter som hör till Utbildningsdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Blekinge tekniska högskola,
2. Centrala studiestödsnämnden,
3. Försvarshögskolan,
4. Gymnastik- och idrottshögskolan,
5. Göteborgs universitet,
6. Högskolan Dalarna,
7. Högskolan i Borås,
8. Högskolan i Gävle,
9. Högskolan i Halmstad,
10. Högskolan i Skövde,
11. Högskolan Kristianstad,
12. Högskolan Väst,
13. Institutet för rymdfysik,
14. Karlstads universitet,
15. Karolinska institutet,
16. Konstfack,
17. Kungl. biblioteket,
18. Kungl. Konsthögskolan,
19. Kungl. Musikhögskolan i Stockholm,
20. Kungl. Tekniska högskolan,
21. Linköpings universitet,
22. Linnéuniversitetet,
23. Luleå tekniska universitet,
24. Lunds universitet,
25. Malmö högskola,

26. Mittuniversitetet,
27. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor,
28. Myndigheten för yrkeshögskolan,
29. Mälardalens högskola,
30. Polarforskningssektariatet,
31. Rymdstyrelsen,
32. Sameskolstyrelsen,
33. Specialpedagogiska skolmyndigheten,
34. Statens skolinspektion,
35. Statens skolverk,
36. Stockholms konstnärliga högskola,
37. Stockholms universitet,
38. Södertörns högskola,
39. Umeå universitet,
40. Universitets- och högskolerådet,
41. Universitetskanslersämbetet,
42. Uppsala universitet,
43. Vetenskapsrådet,
44. Örebro universitet, och
45. Överklagandenämnden för studiestöd.

De myndigheter som anges i första stycket 4, 19, 28, 32, 36, 43 och 45 får ha ett förenklat miljöledningssystem. Förordning (2014:80).

32 § I fråga om myndigheter som hör till Utrikesdepartementet ska ett miljöledningssystem enligt 3 § finnas hos

1. Exportkreditnämnden,
2. Folke Bernadotteakademien,
3. Inspektionen för strategiska produkter,
4. Kommerskollegium,
5. Nordiska Afrikainstitutet,
6. Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll,
7. Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, och
8. Svenska institutet.

De myndigheter som anges i första stycket 2, 3 och 5 får ha ett förenklat miljöledningssystem. Förordning (2014:80).

Övergångsbestämmelser

2009:907

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2010.
2. Om en statlig myndighet genom ett särskilt beslut före den 1 januari 2010 har fått i uppdrag av regeringen att införa eller ha ett miljöledningssystem eller att följa riktlinjer för redovisning av arbete med miljöledning, ska myndigheten anses ha fullföljt uppdraget genom att följa bestämmelserna i denna förordning.

Bilaga 2

Bilaga till förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter

FORMULÄR FÖR REDOVISNING AV MILJÖLEDNINGSARBETE

Del 1 Miljöledningssystemet

1. Är myndigheten miljöcertifierad?

_ Ja ISO14001 _ Ja Emas _ Nej

2. Hur lyder myndighetens miljöpolicy?

3. När har myndigheten senast uppdaterat sin miljöutredning?

4. Vilka av myndighetens aktiviteter har en betydande direkt eller indirekt påverkan på miljön?

5. Vilka mål har myndigheten upprättat för de aktiviteter som har betydande påverkan på miljön?

6. Vilka åtgärder har myndigheten vidtagit för att nå dessa mål?

7. Redovisa hur väl målen har uppfyllts.

8. Vilka åtgärder har myndigheten vidtagit för att ge de anställda den kunskap de behöver för att ta miljöhänsyn i arbetet?

9. På vilket sätt har myndigheten använt informationsteknik i syfte att minska sin energianvändning (t.ex. it-system för att styra och reglera belysning, värme, ventilation, energieffektivisering i utrustning m.m.)?

10. På vilket sätt har myndigheten använt informationsteknik i syfte att minska antalet tjänsteresor (t.ex. telefon, webb, videomöten)?

Del 2 Uppföljning av miljöledningsarbetets effekter

1. Tjänsteresor och övriga transporter

1.1 Utsläpp av koldioxid i kilogram, totalt och per årsarbetskraft, från

a) flygresor under 50 mil,

b) bilresor som görs i tjänsten (inkluderar egen bil, tjänstebil, hyrbil, leasad bil, taxi),

c) tågresor,

d) bussresor, och

e) maskiner och övriga fordon som används i myndighetsverksamheten.

1.2 Sammanlagda utsläpp av koldioxid i kilogram, totalt och per årsarbetskraft, enligt 1.1 a–e.

1.3 Utsläpp av koldioxid i kilogram för flygresor över 50 mil, totalt och per årsarbetskraft.

1.4 Beskrivning av insamlat resultat:

a) Beskriv vad som har påverkat resultatet i positiv eller negativ riktning, t.ex.

organisationsförändringar, trender, nya uppdrag.

b) Beskriv eventuella problem och luckor i materialet samt hur och när myndigheten planerar att åtgärda dessa.

1.5 Hur är uppgifterna framtagna (om detta skiljer sig mellan uppföljningsmåten, ange vad som gäller för respektive mått)?

_ Eget uppföljningssystem

_ Leverantörsuppgifter

_ Uppskattning (förklara på vilket sätt)

1.6 Uppföljningsmåten i svaren på frågorna är baserade på:

_ Schablonlista som Naturvårdsverket tillhandahåller

_ Uppgifter som tagits fram på annat sätt, nämligen:

2. Energianvändning

2.1 Årlig energianvändning i kilowattimmar totalt, per årsarbetskraft och per kvadratmeter total användbar golvarea uppdelat på

a) verksamhetselektricitet, och

b) övrig energianvändning

2.2 Är värmeförbrukningen normalårskorrigerad?

_ Ja _ Nej _ Delvis

2.3 Andel förnybar energi av den totala energianvändningen (anges i procent).

2.4 Har krav ställts på produktionsspecificerad förnybar el i myndighetens elavtal?

_ Ja _ Nej _ Delvis

2.5 Har energianvändningen minskat som ett resultat av samverkan med myndighetens fastighetsägare?

_ Ja _ Nej

Om ja, beskriv vilka åtgärder som genomförts som ett resultat av samarbetet.

2.6 Beskrivning av insamlat resultat:

a) Beskriv vad som har påverkat resultatet i positiv eller negativ riktning, t.ex. organisationsförändringar, trender, nya uppdrag.

b) Beskriv eventuella problem och luckor i materialet samt hur och när myndigheten planerar att åtgärda dessa.

2.7 Hur är uppgifterna framtagna (om detta skiljer sig mellan uppföljningsmått, ange vad som gäller för respektive mått)?

_ Eget uppföljningssystem

_ Leverantörsuppgifter

_ Uppskattning (förklara på vilket sätt)

3. Miljökrav i upphandling

3.1 Andel upphandlingar och avrop där miljökrav ställts av det totala antalet upphandlingar och avrop (anges i procent).

3.2 Antal upphandlingar över tröskelvärde där energikrav enligt förordningen (2014:480) om statliga myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader har ställts.

Om krav enligt förordningen om statliga myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader inte har ställts vid upphandlingar över tröskelvärde, ange skälen för det:

_ Kostnadseffektivitet

_ Ekonomisk genomförbarhet

_ Hållbarhet i vidare bemärkelse

_ Teknisk lämplighet

_ Tillräcklig konkurrens

_ Annat, nämligen:

3.3 Har myndigheten ställt energikrav vid nytecknande av hyresavtal eller inköp av byggnader?

_ Ja _ Nej

Om nej, ange skälen för det:

_ Kostnadseffektivitet

- _ Ekonomisk genomförbarhet
- _ Hållbarhet i vidare bemärkelse
- _ Teknisk lämplighet
- _ Tillräcklig konkurrens
- _ Har inte tecknat nytt hyresavtal eller köpt byggnad sedan förordning (2014:480) om statliga myndigheters inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader infördes
- _ Annat, nämligen:

3.4 Ekonomiskt värde av registrerade upphandlingar och avrop med miljökrav av det totala värdet av upphandlingar och avrop per år.

3.5 Beskrivning av insamlat resultat:

- a) Beskriv vad som har påverkat resultatet i positiv eller negativ riktning, t.ex. organisationsförändringar, trender, nya uppdrag.
- b) Beskriv eventuella problem och luckor i materialet samt hur och när myndigheten planerar att åtgärda dessa.

3.6 Hur är uppgifterna framtagna (om detta skiljer sig mellan uppföljningsmått, ange vad som gäller för respektive mått)?

- _ Eget uppföljningssystem
- _ Leverantörsuppgifter
- _ Uppskattning (förklara på vilket sätt) Förordning (2015:229).

Bilaga 3

Kriterier och poängskala för bedömning av myndigheternas miljöledningsredovisningar

Kriterier	Poängskala
Certifiering	0 Nej 2 ISO 14001 och/eller annat tredjepartsgranskat erkänt system, t.ex. miljödiplomering 3 EMAS och/eller ISO 14001
Aktiviteter med miljöpåverkan	0 Nej 1 Aktiviteter kopplade till direkt betydande miljöpåverkan 1 Aktiviteter för upphandling 1 Aktiviteter för indirekt Summeras och ger max 3 poäng
Mål för betydande miljöpåverkan	0 Nej 1 Mål för direkt betydande miljöpåverkan 1 Mål för upphandling 1 Mål för indirekt Summeras och ger max 3 poäng
Mätbarhet för målen	0 Saknas tydlig mätbarhet för målen 1 Tydlig mätbarhet angivet för ett fåtal av målen 2 Flertal (hälften och därutöver) mål är mätbart formulerade 3 Samtliga mål är mätbart formulerade
Vidtagna åtgärder för att uppnå målen	0 Inga 1 Fåtal (under hälften av målen) 2 Flertal (hälften och däröver) 3 Ja, till samtliga mål
Måluppfyllelse	0 Inga mål har uppnåtts – eller otydlig beskrivning 1 Ett fåtal mål har uppnåtts 2 Flertal (hälften och däröver) av målen har uppnåtts 3 Alla mål har uppnåtts
Kunskapshöjande åtgärder för anställda	0 Ingen 1 Någon 2 Flera alternativt ett fåtal mer omfattande åtgärder
Krav har ställts på produktionsspecificerad förnybar el i myndighetens elavtal	0 Krav har inte ställts 1 Krav har delvis ställts 2 Krav har ställts
Minskad energianvändning som ett resultat av samverkan med fastighetsägare	0 Energianvändningen har inte minskat 1 Energianvändningen har minskat

Bilaga 4

Myndigheterna sorterade efter vilken poänggrupp de tillhör och med sina respektive totalpoäng inom parentes.

Poänggrupper	Ingående myndigheter
19 - 22	<p>Göteborgs universitet (22)</p> <p>Länsstyrelsen Kronoberg (21)</p> <p>Naturhistoriska riksmuseet (21)</p> <p>Sveriges lantbruksuniversitet (21)</p> <p>Högskolan Borås (20)</p> <p>Kungl. tekniska högskolan (20)</p> <p>Länsstyrelsen Jönköping (20)</p> <p>Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (20)</p> <p>Statens maritima museer (20)</p> <p>Statistiska centralbyrån (20)</p> <p>Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (20)</p> <p>Umeå universitet (20)</p> <p>Affärsverket svenska kraftnät (19)</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (19)</p> <p>Kriminalvården (19)</p> <p>Statens fastighetsverk (19)</p> <p>Statens geotekniska institut (19)</p> <p>Stockholms universitet (19)</p>
16 - 18	<p>Bolagsverket (18)</p> <p>Exportkreditnämnden (18)</p> <p>Fortifikationsverket (18)</p> <p>Högskolan Kristianstad (18)</p> <p>Lantmäteriet (18)</p> <p>Lotteriinspektionen (18)</p> <p>Länsstyrelsen Gotland (18)</p> <p>Länsstyrelsen i Västra Götaland (18)</p> <p>Länsstyrelsen Skåne (18)</p> <p>Länsstyrelsen Örebro (18)</p> <p>Naturvårdsverket (18)</p> <p>Riksgäldskontoret (18)</p> <p>Skogsstyrelsen (18)</p> <p>Tillväxtverket (18)</p> <p>Åklagarmyndigheten (18)</p> <p>Arbetsförmedlingen (17)</p> <p>Boverket (17)</p> <p>Försäkringskassan (17)</p> <p>Högskolan Gävle (17)</p> <p>Högskolan i Halmstad (17)</p> <p>Högskolan Skövde (17)</p> <p>Högskolan Väst (17)</p> <p>Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (17)</p>

	<p>Karlstad Universitet (17) Konsumentverket (17) Lunds universitet (17) Länsstyrelsen Värmland (17) Länsstyrelsen Östergötland (17) Myndigheten för tillväxtpolitiska utredningar och analyser (17) Pensionsmyndigheten (17) Sjöfartsverket (17) Skatteverket (17) Statens energimyndighet (17) Statens historiska museer (17) Statens institutionsstyrelse (17) Statens medieråd (17) Statens veterinärmedicinska anstalt (17) Sveriges geologiska undersökning (17) Södertörns högskola (17) Transportstyrelsen (17) Uppsala universitet (17) Arbetsgivarverket (16) Inspektionen för vård och omsorg (16) Institutet för språk och folkminnen (16) Karolinska institutet (16) Kustbevakningen (16) Linnéuniversitet (16) Livrustkammaren, Skoklosters slott med Hallwylska museet (16) Livsmedelsverket (16) Luftfartsverket (16) Länsstyrelsen Blekinge (16) Länsstyrelsen Dalarna (16) Länsstyrelsen Västerbotten (16) Moderna Museet (16) Mälardalens högskola (16) Statens museer för världskultur (16) Stiftelsen Nordiska museet (16) Tekniska museet (16) Trafikverket (16) Örebro universitet (16)</p>
13 - 15	<p>Brottsoffermyndigheten (15) Diskrimineringsombudsmannen (15) Energimarknadsinspektionen (15) Finansinspektionen (15) Folkhälsomyndigheten (15) Justitiekanslern (15) Konstfack (15) Kronofogdemyndigheten (15) Länsstyrelsen Uppsala (15) Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde (15)</p>

Nordiska Afrikainstitutet (15)
Specialpedagogiska skolmyndigheten (15)
Statens jordbruksverk (15)
Statens konstråd (15)
Brottsförebyggande rådet (14)
Elsäkerhetsverket (14)
Försvarets radioanstalt (14)
Förvarshögskolan (14)
Kammarkollegiet (14)
Kemikalieinspektionen (14)
Kommerskollegium (14)
Konkurrensverket (14)
Konstnärsnämnden (14)
Läkemedelsverket (14)
Länsstyrelsen Norrbotten (14)
Länsstyrelsen Södermanland (14)
Länsstyrelsen Västernorrland (14)
Länsstyrelsen Västmanland (14)
Migrationsverket (14)
Mittuniversitet (14)
Myndigheten för press, radio och tv (14)
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (14)
Polarforskningssekretariatet (14)
Riksantikvarieämbetet (14)
Socialstyrelsen (inkl. Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd) (14)
Statens musikverk (14)
Statens tjänstepensionsverk (14)
Statskontoret (14)
Stockholms konstnärliga högskola (14)
Strålsäkerhetsmyndigheten (14)
Arbetsmiljöverket (13)
Barnombudsmannen (13)
Blekinge tekniska högskola (13)
Centrala studiestödsnämnden (13)
Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad (13)
Försvarets materielverk (13)
Gymnastik och idrottshögskolan (13)
Linköpings universitet (13)
Länsstyrelsen i Stockholm (13)
Länsstyrelsen Jämtland (13)
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (13)
Post- och telestyrelsen (13)
Revisorsnämnden (13)
Riksarkivet (13)
Rymdstyrelsen (13)
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (13)
Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (13)

	<p>Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (13) Svenska institutet (13) Totalförsvarets rekryteringsmyndighet (13) Trafikanalys (13) Verket för innovationssystem (13)</p>
10 - 12	<p>Konjunkturinstitutet (12) Kungl.biblioteket (12) Länsstyrelsen Gävleborg (12) Myndigheten för tillgängliga medier (12) Myndigheten Yrkeshögskolan (12) Statens skolverk (12) Universitets- och högskolerådet (12) Vetenskapsrådet (12) Domstolsverket (11) Ekonomistyrningsverket (11) Institutet för rymdfysik (11) Statens centrum för arkitektur- och design (11) Statens försvarshistoriska museer (11) Statens skolinspektion (11) Statens väg- och transport-forskningsinstitut (11) Totalförsvarets forskningsinstitut (11) Överklagandenämnden för studiestöd (11) Ekobrottsmyndigheten (10) Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (10) Högskola Dalarna (10) Myndigheten för delaktighet (10) Patent- och registreringsverket (10) Polismyndigheten (10) Statens haverikommission (10) Stiftelsen Skansen (10) Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (10) Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (10) Tullverket (10)</p>
3 - 9	<p>Datainspektionen (9) Universitetskanslersämbetet (9) e-hälsomyndigheten (8) Inspektionen för strategiska produkter (8) Rättsmedicinalverket (8) Statens kulturråd (8) Folke Bernadotteakademien (7) Riksutställningar (7) Arbetsdomstolen (6) Kungliga musikhögskolan (6) Länsstyrelsen Halland (6) Sametinget (6) Kungliga konsthögskolan (5) Malmö Högskola (5)</p>

	Valmyndigheten (5) Allmänna reklamationsnämnden (3) Luleå tekniska universitet (3) Länsstyrelsen Kalmar (3) Sameskolstyrelsen (3)
--	---

Bilaga 5

Myndigheterna sorterade per departement och med sina totalpoäng inom parentes.

Departement	Myndighet (poäng)
Arbetsmarknadsdepartementet	Arbetsdomstolen (6) Arbetsförmedlingen (17) Arbetsmiljöverket (13) Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (17) Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (13) Allmänna reklamationsnämnden (3)
Finansdepartementet	Arbetsgivarverket (16) Ekonomistyrningsverket (11) Finansinspektionen (15) Fortifikationsverket (18) Kammarkollegiet (14) Konjunkturinstitutet (12) Konsumentverket (17) Kronofogdemyndigheten (15) Lotteriinspektionen (18) Länsstyrelsen Blekinge (16) Länsstyrelsen Dalarna (16) Länsstyrelsen Gotland (18) Länsstyrelsen Gävleborg (12) Länsstyrelsen Halland (6) Länsstyrelsen Jämtland (13) Länsstyrelsen Jönköping (20) Länsstyrelsen Kalmar (3) Länsstyrelsen Kronoberg (21) Länsstyrelsen Norrbotten (14) Länsstyrelsen Skåne (18) Länsstyrelsen Stockholm (13) Länsstyrelsen Södermanland (14) Länsstyrelsen Uppsala (15) Länsstyrelsen Värmland (17) Länsstyrelsen Västerbotten (16) Länsstyrelsen Västernorrland (14) Länsstyrelsen Västmanland (14) Länsstyrelsen i Västra Götaland (18) Länsstyrelsen Örebro (18) Länsstyrelsen Östergötland (17) Riksgäldskontoret (18) Skatteverket (17) Statens fastighetsverk (19) Statens tjänstepensionsverk (14) Statistiska centralbyrån (20)

	<p>Statskontoret (14) Tullverket (10)</p>
Försvarsdepartementet	<p>Försvarets materielverk (13) Försvarets radioanstalt (14) Totalförsvarets forskningsinstitut (11) Totalförsvarets rekryteringsmyndighet (13)</p>
Justitiedepartementet	<p>Brottsförebyggande rådet (14) Brottsoffermyndigheten (15) Datainspektionen (9) Domstolsverket (11) Ekobrottsmyndigheten (10) Justitiekanslern (15) Kriminalvården (19) Kustbevakningen (16) Migrationsverket (14) Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (20) Polismyndigheten (10) Revisorsnämnden (13) Rättsmedicinalverket (8) Statens haverikommission (10) Åklagarmyndigheten (18)</p>
Kulturdepartementet	<p>Diskrimineringsombudsmannen (15) Institutet för språk och folkminnen (16) Konstnärsnämnden (14) Livrustkammaren, Skoklosters slott med Hallwylska museet (16) Moderna Museet (16) Myndigheten för press, radio och tv (14) Myndigheten för tillgängliga medier (12) Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde (15) Naturhistoriska riksmuseet (21) Riksantikvarieämbetet (14) Riksarkivet (13) Riksutställningar (7) Sametinget (6) Statens centrum för arkitektur- och design (11) Statens försvarshistoriska museer (11) Statens historiska museer (17) Statens konstråd (15) Statens kulturråd (8) Statens maritima museer (20) Statens medieråd (17) Statens museer för världskultur (16) Statens musikverk (14) Valmyndigheten (5)</p>
Miljö- och energidepartementet	<p>Elsäkerhetsverket (14) Energimarknadsinspektionen (15)</p>

	<p>Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad (13) Havs-vattenmyndigheten (19) Kemikalieinspektionen (14) Naturvårdsverket (18) Statens energimyndighet (17) Statens geotekniska institut (19) Strålsäkerhetsmyndigheten (14) Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (20)</p>
Näringsdepartementet	<p>Bolagsverket (18) Boverket (17) Konkurrensverket (14) Lantmäteriet (18) Livsmedelsverket (16) Luftfartsverket (16) Myndigheten för tillväxtpolitiska utredningar och analyser (17) Patent- och registreringsverket (10) Post- och telestyrelsen (13) Sjöfartsverket (17) Skogsstyrelsen (18) Statens jordbruksverk (15) Statens veterinärmedicinska anstalt (17) Statens väg- och transportforskningsinstitutet (11) Sveriges geologiska undersökning (17) Sveriges lantbruksuniversitet (21) Tillväxtverket (18) Trafikanalys (13) Trafikverket (16) Transportstyrelsen (17) Verket för innovationssystem (13)</p>
Socialdepartementet	<p>Barnombudsmannen (13) e-hälsomyndigheten (8) Folkhälsomyndigheten (15) Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (10) Försäkringskassan (17) Inspektionen för vård och omsorg (16) Läkemedelsverket (14) Myndigheten för delaktighet (10) Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (13) Pensionsmyndigheten (17) Socialstyrelsen (inkl. Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd) (14) Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (13) Statens institutionsstyrelse (17) Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (10)</p>
Utbildningsdepartementet	<p>Blekinge tekniska högskola (13) Centrala studiestödsnämnden (13) Försvarshögskolan (14)</p>

	<p>Gymnastik och idrottshögskolan (13) Göteborgs universitet (22) Högskola Dalarna (10) Högskolan Borås (20) Högskolan Gävle (17) Högskolan i Halmstad (17) Högskolan Kristianstad (18) Högskolan Skövde (17) Högskolan Väst (17) Institutet för rymdfysik (11) Karlstad Universitet (17) Karolinska institutet (16) Konstfack (15) Kungliga biblioteket (12) Kungliga konsthögskolan (5) Kungliga musikhögskolan (6) Kungliga tekniska högskolan (20) Linköpings universitet (13) Linnéuniversitet (16) Luleå tekniska universitet (3) Lunds universitet (17) Malmö Högskola (5) Mittuniversitet (14) Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (14) Myndigheten Yrkeshögskolan (12) Mälardalens högskola (16) Polarforskningssektariatet (14) Rymdstyrelsen (13) Sameskolstyrelsen (3) Specialpedagogiska skolmyndigheten (15) Statens skolinspektion (11) Statens skolverk (12) Stockholms konstnärliga högskola (14) Stockholms universitet (19) Södertörns högskola (17) Umeå universitet (20) Universitets- och högskolerådet (12) Universitetskanslersämbetet (9) Uppsala universitet (17) Vetenskapsrådet (12) Örebro universitet (16) Överklagandenämnden för studiestöd (11)</p>
Utrikesdepartementet	<p>Exportkreditnämnden (18) Folke Bernadotteakademien (7) Inspektionen för strategiska pro (8) Kommerskollegium (14) Nordiska Afrikainstitutet (15)</p>

	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (13) Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (10) Svenska institutet (13)
--	---

Miljöledning i staten

2015

En redovisning

RAPPORT 6711

NATURVÅRDSVERKET
ISBN 978-91-620-6711-3
ISSN 0282-7298

Statliga myndigheter ska utveckla miljöledningssystem och årligen rapportera sina resultat till regeringen och Naturvårdsverket, enligt förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter.

Sammanställningen för år 2015 visar bland annat:

- Statliga myndigheter släppte ut 375 000 ton koldioxid från resor och transporter, vilket motsvarar cirka två procent av Sveriges samlade utsläpp från transportsektorn. Minskningen från 2014 motsvarar 4 600 varv runt jorden med bil.
- Den sammanlagda energianvändningen från statliga myndigheter var cirka 2,7 TWh, en minskning med ungefär 217 GWh från 2014. Minskningen motsvarar effekten av i storleksordningen 4 500 fotbollsplaner täckta med solpaneler.
- Myndigheterna gjorde upphandlingar för sammanlagt 79 miljarder kronor och i 60 procent av dessa upphandlingar ställdes miljökrav.

Naturvårdsverket har i uppdrag att stödja de statliga myndigheterna i deras miljöledningsarbete och göra en sammanställning av de redovisade resultaten.

